

ÅRSHÖGTID

2020 • 2021 • 2022

UMEÅ UNIVERSITET

ÅRSHÖGTID

2020 • 2021 • 2022

HEDERSDOKTORER

Paul Bahn	6
Alim Louis Benabid	7
Kristie L. Ebi	8
Helena Helmersson	9
Martin Kulldorff	10
Paul Zimmet	11
Sofia Åhman	12

PROFESSORER

Alexandre Bartel	15
Erik Björn	16
Markus Broström	19
Margareta Brännström	20
Kristina Buch	23
Maria Carbin	24
Ele Carpenter	27
Felipe Cava	28
Coppélie Cocq	31
Niklas Eklund	32
Annika Eriksson	35
Malin Eriksson	36
Josef Fahlén	39
Marlene Johansson Falck	40
Karl Franklin	43
Isabel Goicolea	44
Johannes Hanson	47
Johan Holmberg	48
Ulrika Haake	51
Christian Hedberg	52
Stig Jacobsson	55
Johan Jansson	56
Roland Jansson	59

Bengt Johansson	60
Carla Jonsson	63
Lisbeth Slunga Järholm	64
Maria Jönsson	67
Nicholas Kamenos	68
Jonatan Klaminder	71
Cindy Kohtala	72
Claudia Lampic	75
Virginia Langum	76
Maria Lindgren Leavenworth	79
Malcolm Lillie	80
Anne Lindberg	83
Weizhuo Lu	84
Sofia Lundberg	87
Richard Lundmark	88
Klas Markström	91
Daniel Metcalfe	92
Maria Nilsson	95
Pär Nordin	96
Johan Olofsson	99
Linda Rönnberg	100
Maria Rönnlund	103
Annika Egan Sjölander	104
Mikael Stattin	107
Per Stål	108
Peter Sundström	111
Vicenç Torra	112
Constantin Urban	115
Christina West	116
Johan Wikner	119
Danielle Wilde	120
Mikael Winberg	123
Anna Överby Wernstedt	124

PRISTAGARE

Lars-Fredrik Andersson	128
Ludvig Backman	129
Johanna Björklund	130
Yongyang Cai och	
Thomas S. Lontzek	131
Bo Carlberg	132
Per Enblad	133
Malin Eriksson	134
Rikard Eriksson	135
Lars Forsgren	136
Emelie Hane-Weijman	137
Ann Hermansson	138
Charlotte Häger	139
Jenny Ingridsson	140
Per Lindqvist	141
Gudrun Norstedt	142
Maria Ransjö	143
Eva Samuelsson	144
Andreas Stenling	145
Naser Tavajohi	146
Karin Wadell	147
Olivia Wesula Lwande	148
Anna Överby Wernstedt	149

FÖRTJÄNSTMEDALJÖRER

Kjell Asplund	152
Åsa Bergenheim	153
Lars-Erik Edlund	154
Anne Husebekk	155

The background of the image is a solid dark blue color, overlaid with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The leaves are oriented vertically, with their pointed tips facing upwards.

HEDERSDOKTORER VID UMEÅ UNIVERSITET

Paul Bahn, född 1953 i Kingston-upon-Hull, utbildad där vid Marist College, sedan vid Gonville and Caius College i Cambridge, där han studerade arkeologi och tog examen 1974. Han disputerade i Cambridge 1979 om de franska Pyrenéernas förhistoria. Efter postdok i Liverpool, London och vid Getty Foundation har han sedan mitten på 1980-talet frilansat som redaktör, översättare och författare i tidskrifter och böcker om arkeologi. 1986 valdes han in som Fellow of the Society of Antiquaries of London.

PAUL BAHN

Filosofie hedersdoktor vid humanistiska fakulteten

Först med fynd av istidskonst

Paul Bahn är en ytterst produktiv arkeolog som har publicerat sig inom en mängd vetenskapliga och populärvetenskapliga områden i olika typer av arbeten, inklusive uppslagsverk och läroböcker. Hans publikationslista upptar närmare 1 000 arbeten. Han har genomfört banbrytande forskning om bosättningen på Easter Island (Påskön) och är en världsledande forskare inom fältet förhistorisk konst, som inbegriper hällristningar och grottmålningar. Han ledde det team som år 2003 gjorde det första fyndet av istidskonst i Storbritannien, i Creswell Crags i England. Hans expertis spänner emellertid över stora geografiska områden och vidsträckta arkeologiska tidsperioder.

Paul Bahn är flitigt anlitad som expert för film- och tv-produktioner och intervjuas återkommande i olika medier. Även genom sina många böcker har han bidragit till att sprida arkeologisk kunskap till en bredare allmänhet. Inom ramen för ett vidare internationellt nätverk har arkeologer vid humanistiska fakulteten i Umeå inlett ett nära samarbete med Paul Bahn om förhistorisk konst i syfte att utveckla en ny och lovande forskningsinriktning.

ALIM LOUIS BENABID

Medicine hedersdoktor vid medicinska fakulteten

Banbrytande behandling av Parkinson

Alim Louis Benabid är professor emeritus vid Université Grenoble Alpes. Han är en världsberömd neurokirurg som har utvecklat banbrytande neurokirurgiska behandlingar vid Parkinsons sjukdom.

Alim Louis Benabid introducerade i slutet på 1980-talet den banbrytande metoden med hjärnstimulering, DBS - deep brain stimulation - för behandling av personer med Parkinsons sjukdom. Metoden innebär att elektroder implanteras i thalamus som kopplas till en hjärnpacemaker. Jämfört med tidigare kirurgiska metoder har metoden mindre biverkningar och ger bättre effekt, samtidigt som ingreppet inte är oåterkalleligt. Senare upptäckte Alim Louis Benabid ett annat område i hjärnan, nucleus subthalamus, där DBS-metoden blev ännu mer effektiv. Denna metod som han introducerade 1993 har blivit en världssuccé som har revolutionerat behandlingen av vissa stadier av Parkinson. Metoden har även framgångsrikt börjat användas vid andra sjukdomar och tillstånd som depression och epilepsi.

Umeå universitets nära samarbete genom åren med professor Benabid har starkt bidragit till Umeås internationella position inom forskning och behandling av Parkinson.

Alim Louis Benabid föddes 1942 i Grenoble, Frankrike. Han blev medicine doktor 1970 och doktor i fysik 1978. Han är professor i experimentell medicin och professor i biofysik. 1979–1980 var han fellow vid Floyd Bloom-laboratoriet i Kalifornien och fram till 2007 chef för den neurokirurgiska institutionen vid Université Grenoble Alpes. Han ledde den neurovetenskapliga grundforskningsenheten vid det franska institutet för biomedicin och folkhälsa. Alim Louis Benabid har över 500 vetenskapliga publiceringar och har mottagit internationella priser.

Kristie L. Ebi föddes 1950. Hon har en kandidatexamen i biokemi från Michigan State University och i toxikologi från Massachusetts Institute of Technology, en master i epidemipologi från University of Michigan samt doktorsexamen i epidemiologisk vetenskap vid samma universitet. Hon arbetar som professor vid Institutionen för global hälsa vid universitetet i staten Washington, USA. Hon har bland annat lett en arbetsgrupp om klimatanpassning och planering inom Lancet countdown samt varit författare till en delrapport i IPCC:s specialrapport om 1,5 graders uppvärmning.

KRISTIE L. EBI

Medicine hedersdoktor vid medicinska fakulteten

Forskar om klimatförändringar och hälsa

Kristie L. Ebi vid universitetet i delstaten Washington i USA är en av världens mest citerade forskare inom klimatförändringar och hälsa med fokus på infektionssjukdomar. Hon hör till de forskare som tidigt förstod att den globala uppvärmningen också skulle medföra betydande effekter på människors hälsa och hur sjukdomar sprids.

Professor Ebis arbete med hälsoaspekter av klimatanpassning har varit globalt betydelsefullt, och hon har sedan två decennier haft ledande uppgifter i FN:s klimatpanel IPCC. Hon har utarbetat nya forskningsriktlinjer bland annat inom klimatanpassning samt om bonuseffekter för hälsan av att genomföra klimatomställning. Hon har även arbetat för Världshälsoorganisationen med att bedöma länders sårbarhet och implementera anpassningsåtgärder i flera världsdelar.

Kristie L. Ebi har sedan flera år samarbetat med forskare vid Umeå universitet och gett viktiga bidrag till universitetets forskning kring klimatförändringens inverkan på människors hälsa, bland annat under en tid som gästprofessor och som medförfattare till många vetenskapliga publikationer.

HELENA HELMERSSON

Ekonomie hedersdoktor vid samhällsvetenskapliga fakulteten

Hållbarhetskämpe med blick för hela processen

Helena Helmersson har med utgångspunkt i etiskt och socialt ansvarstagande tagit sig an en av vår tids kanske viktigaste framtidsutmaningar - hållbarhet. Tillsammans med frågor om klimat och miljö synliggör hon vikten av sociala och ekonomiska hållbarhetsaspekter i sitt arbete och engagemang i produktion och ledarskap inom en av världens största butikskedjor. I detta arbete lyfter hon särskilt fram vikten av systemtänk, i ledarskap, i organisation och affärsmodeller, för att nå målet. Hennes initiativ har inkluderat alltifrån transparens i företagets värdekedja, insamling av använda kläder till borttagande av skadliga kemikalier i produktionsprocessen. I sina olika roller inom koncernen har hon lett ett framgångsrikt förändringsarbete, ett arbete som fått många utmärkelser och påverkat hela branschen.

Helena Helmersson är en positiv influens på marknaden och i samhället, och som alumn och tidigare student vid Handelshögskolan i Umeå är hon en förebild för såväl nuvarande som blivande studenter och en god ambassadör för hela Umeå universitet.

Helena Helmersson, född 1973 i Skellefteå, tog examen från internationella ekonomlinjen på Handelshögskolan vid Umeå universitet år 1997. Sedan år 1999 arbetar hon inom H&M-gruppen, där hon bland annat arbetat som controller, personalchef vid produktionskontoret i Dhaka, Bangladesh, och chef för underklädesproduktionen i Hongkong. 2010 utsågs hon till hållbarhetschef och senare till global produktionschef. I januari 2020 tillträdde hon som vd vid H&M-gruppen. 2014 utsågs hon till näringslivets mäktigaste kvinna av tidningen Veckans affärer.

Martin Kulldorff föddes i Lund 1962 och växte upp i Umeå. Efter kandidatexamen i matematisk statistik i Umeå doktorerade han som Fulbrightstipendiat vid Cornell University, USA. Han har arbetat vid Uppsala universitet, National Institute of Health, University of Connecticut och Harvard University. Han sitter i Food and Drug Administrations vetenskapliga råd för läkemedels-säkerhet och riskhantering samt är ledamot i vetenskapliga kommittén vid Center for Disease Control för utvärdering av biverkningar efter covid-19-vaccination.

MARTIN KULLDORFF

Filosofie hedersdoktor vid teknisk naturvetenskapliga fakulteten

Statistiker utvecklar metoder för sjukdomsövervakning

Martin Kulldorff är Scientific Director vid Brownstone Institute. Hans forskning fokuserar på att utveckla och tillämpa statistiska metoder för sjukdomsövervakning. Han har på ett väsentligt sätt bidragit till att utveckla statistiska och epidemiologiska metoder för att tidigt identifiera sjukdomsutbrott och biverkningar av vacciner och läkemedel. Hans metoder och mjukvaror för scan-statistikor används inom flera discipliner för att upptäcka geografiska kluster och bedöma om de beror på slumpen eller ej. Kulldorf är välciterad och hans metoder används i övervakningen av covid-19 i flera länder. Forskare vid Umeå universitet har exempelvis använt metoderna för studier i demografi, pediatrik, geriatrik och infektionssjukdomar.

Martin Kulldorff är en trogen vän av Umeå universitet och har under alla år hållit kontakten med forskarkollegor på Institutionen för matematik och matematisk statistik. Han har deltagit som gästföreläsare på Umeå universitets vinterkonferens i statistik samt vid institutionens 50-årsjubileum.

PAUL ZIMMET

Medicine hedersdoktor vid medicinska fakulteten

Med fetma och diabetes i fokus

Paul Zimmets forskning är inriktad på diabetes- och fetmaepidemin som sveper över världen, och som inte minst drabbar utvecklingsländer. Han är något av en portalfigur i internationell diabetisforskning och har som få andra medvetandegjort världssamfundet om den snabbt accelererande spridningen av vällivnadssjukdomar som diabetes och kardiovaskulär sjukdom i länder som genomgår en snabb socioekonomisk utveckling.

Hans resultat baseras bland annat på studier av befolkning på öar i Stilla havet, på Mauritius och bland aboriginer i Australien. Paul Zimmet är upphovsman till Världshälsoorganisationens definition av diabetes med förstadiet och det metabola syndromet. Hans arbete har bidragit till att Förenta Nationerna idag definierar diabetes som ett globalt hälsohot.

Umeå universitet har sedan tidigare haft forskningsutbyte med Paul Zimmet och hans forskargrupp. Inte minst kring studierna på Mauritius har man samarbetat intensivt. Utöver sin professur i Melbourne, Australien, är Paul Zimmet rådgivare till regeringen i Mauritius, där han har byggt upp en effektiv folkhälsoenhet. Han är även hedersdoktor i Madrid och i Tel Aviv.

Paul Zimmet är född 1941. Han har kandidatexamen vid universitetet i Adelaide, filosofie doktorsexamen vid Monash University i Melbourne och medicine doktorsexamen vid universitetet i Adelaide. Han är professor i diabetologi vid Monash University, Melbourne, Australien, där han även arbetar kliniskt med patienter. Han har inte mindre än 832 vetenskapliga publiceringar med över 60 000 citeringar.

Sofia Åhman föddes 1971 i Umeå. Hon är utbildad gymnasielärare i idrotts- och engelska vid Gymnastik- och Idrottshögskolan i Stockholm. Hon är också utbildad Personlig Tränare och Senior Personlig Tränare av Eleiko. Sofia arbetar på Elitidrottsgymnasiet Maja Beskow i Umeå. Hon har haft regelbundna hälsoinslag på SVT:s Go'kväll i 11 år. Sofia har skrivit tre hälsoböcker. Boken Nystart tillsammans med Tv-doktorn Gunilla Hasselgren samt böckerna Träna hemma med Sofia och Träna ute med Sofia. Hon har dessutom gjort ljudpromenader med titeln Promenera med Sofia.

SOFIA ÅHMAN

Medicine hedersdoktor vid medicinska fakulteten

TV-gympare i svenskarnas vardagsrum

Sofia Åhman har blivit känd för miljoner svenska och nordiska tv-tittare med sitt dagliga "Hemmagympa med Sofia" som sänds i Sveriges television.

Inte minst under pandemin har det haft en viktig betydelse för folkhälsan. Hon har med detta på ett enastående sätt lyckats entusiasmera människor i alla åldrar att bryta stillasittandet och öka sin fysiska aktivitet utifrån sin egen förmåga. Läkare har vittnat om att patienter har berättat om att deltagandet i det dagliga tv-programmets aktiviteter har haft positiva effekter på deras psykiska och fysiska välmående.

Sofia Åhman har även medverkat i Umeå universitets egen friskvårds-satsning Hälsa på campus där hon höll en inspirationsföreläsning på temat Nystart där hon delade med sig av sina vardagstips för att må som allra bäst.

Sofia Åhman har tidigare belönats vid Kristallengalan med juryns specialpris för att hon med sitt personliga pedagogiska och professionella förhållningssätt har entusiasmerat människor att bryta stillasittandet. Hon blev också framröstad till Årets Eldsjäl 2021 i kategorin Hälsa för sin inspiration till rörelse. Sofia blev också utsedd till Årets Umeå Ambassadör 2021 och Årets Västerbottning 2021 samt fick utmärkelsen Årets Hälsohjälte av 1,6 & 2,6 miljonerklubben. I år blev hon framröstad till Årets Junior av Tidningen Seniorens läsare.

The background of the image is a solid dark blue color with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The pattern is consistent across the entire image.

**PROFESSORER
VID UMEÅ UNIVERSITET**

ALEXANDRE BARTEL

Professor i programvaruteknik och datasäkerhet
1 juli 2021

Utvecklar programvaruverktyg som hindrar angripare

Våra samhällen är beroende av mjukvarusystem. Varje dag använder vi apparater och processer som bygger på programvaror, till exempel bankbetalningar och bilmotorer. Systemen är mycket komplexa och kan innehålla buggar. Vissa buggar är kritiska sårbarheter som kan utnyttjas av angripare och få konsekvenser för människor, till exempel dataläckage och stöld av bitcoins.

Alexandre Bartel utvecklar programvaruverktyg som kan hitta svagheter automatiskt och på så sätt minimera dataläckage och risken för attacker. Målet är att höja ribban för angripare när det gäller att utnyttja mjukvarusystem. För att uppnå det arbetar Alexandre Bartel med flera aspekter av programanalys. Den första aspekten är att utveckla ny teknik för att hitta och ta bort fel i program. Den andra aspekten är att utveckla tekniker för att förhindra att angripare utnyttjar vissa klasser av buggar. Den tredje aspekten är att förstå program för vilka källkoden inte är tillgänglig, för att förhindra skadliga handlingar. Systemen kan användas i programvarusystem hos företag och offentliga institutioner för att förhindra fel och attacker.

Alexandre Bartel föddes 1986 i Strasbourg, i Frankrike, där han också växte upp. Han avlade masterexamen i datavetenskap 2010 vid KTH och Institut polytechnique de Grenoble, INPG, i Frankrike, och disputerade i datavetenskap 2014 vid University of Luxembourg. Åren 2014–2016 var han postdoktor vid TU-Darmstadt, Tyskland. 2017 återvände han till University of Luxembourg, och 2019 "assistant professor" vid Copenhagen Universitet i Danmark. 2021 startade han sin egen forskargrupp vid Umeå universitet.

Erik Björn föddes 1974 i Arvika. Han tog kandidatexamen i kemi 1997 och doktorsexamen i kemi med inriktning mot analytisk kemi 2003, båda vid Umeå universitet. Sedan 2004 leder han en forskargrupp vid Umeå universitet och han blev docent 2009. Förutom forskning är Erik Björn starkt engagerad i utbildning av studenter både på grundnivå och forskarutbildningsnivå.

ERIK BJÖRN

Professor i miljöanalytisk kemi

1 november 2019

Metaller i miljön – från molekyl till ekosystem

Metaller omsätts i miljön via naturliga processer och mänsklig påverkan där vissa metaller har viktiga funktioner i ekosystemen, medan andra kan orsaka giftiga effekter. Kvicksilver är en metall med ett unikt och komplext kretslopp och utgör ett hot mot ekosystem och mot global folkhälsa. Kretsloppet styrs av att kvicksilvers egenskaper ändras dramatiskt genom kemiska och biologiska processer som sker i miljön.

Erik Björns forskning syftar till att identifiera nyckelprocesser som driver kvicksilvers omsättning i miljön och som leder till human-exponering, och att förstå processerna på en molekylär nivå. Ett fokusområde är att förstå hur kemisk form av kvicksilver styr dess reaktivitet i metylerings- och redoxprocesser. För att åstadkomma detta utvecklar forskargruppen nya analysmetoder och experimentella strategier och utför studier, både på kontrollerade modellsystem i laboratorier och på komplexa naturliga system i miljön.

Målsättningen med forskningen är att via en detaljerad förståelse av kvicksilvers kretslopp ge bättre möjligheter att bedöma och åtgärda risker med kvicksilver.

MARKUS BROSTRÖM

Professor i energiteknik

1 oktober 2019

Energi och kemi vid höga temperaturer

I mötet mellan oorganisk högttemperaturkemi och energiteknik väntar fortfarande många upptäckter som kommer vara avgörande för utvecklingen av både redan existerande och framtida industriella termokemiska processer. Omställningen av dessa industrigrenar har stor betydelse för våra möjligheter att skapa resurseffektiva och klimatneutrala system för framställning och förädling av material, samt för energiförsörjning.

Markus Broström bedriver tillämpad forskning och behovsmotiverad grundforskning om hur bränslen, bränsleaskor och material reagerar och interagerar vid höga temperaturer i olika industriella tillämpningar. Nyvunnen kunskap bidrar till förbättring av produktkvalitet, ekonomi och miljöprestanda hos olika processer. Pågående forskning rör flera av flaskhalsarna för utvecklingen av effektiv och miljövänlig kraftvärmeproduktion, utveckling av industriell förgasning av biomassa, samt för hållbar produktion av cement och bränd kalk. Merparten av forskningen bedrivs i nära samverkan med flera framstående företag i respektive industrigren.

Markus Broström föddes 1977 i Umeå och växte upp i Tavelnsjö. Han avlade civilingenjörsexamen i energiteknik 1994 vid Umeå universitet och disputerade 2010 vid Umeå universitet inom ämnet energiteknik med inriktning mot termisk processkemi. Från 2011 etablerade han som biträdande lektor en forskargrupp vid Umeå universitet och fortsatte 2016 som universitetslektor. År 2018 blev han utsedd till docent och meriterad lärare.

Margareta Brännström föddes 1957 i Skellefteå. Hon avlade sjuksköterskeexamen 1978 och arbetade som sjuksköterska fram till 1985 vid Skellefteå lasarett. År 1985 fullgjorde hon vårdlärarexamen och 1995–2020 tjänstgjorde hon som adjunkt och universitetslektor vid Umeå universitet. Hon har även arbetat som forskare vid Göteborgs universitet 2017–2019. Margareta Brännström tog magisterexamen år 1997, blev medicine doktor i omvårdnadsforskning 2007 och docent 2016.

MARGARETA BRÄNNSTRÖM

Professor i omvårdnad
1 juli 2020

Palliativ vård och etiskt stöd till vårdpersonal

En av framtidens utmaningar handlar om befolkningen som växer och åldras, plus att allt färre ska erbjuda vård till allt fler till en mindre kostnad. Med det följer etiska aspekter. Inte minst i frågor om resurser och prioriteringar, men även för hur målen om jämlik hälsa och vård på lika villkor ska uppnås.

Palliativ vård innebär ett förhållningssätt, där syftet är att förbättra livskvaliteten för personer med livshotande sjukdom och deras närstående. Margareta Brännströms forskning fokuserar på palliativ vård inklusive vård i livets slutskede. Dels med avseende på olika vårdmiljöer och dels vid hjärtsjukdom, men också från flera synvinklar; såsom patient-, närstående-, och personalperspektiv. Resultat har visat att samordnad hjärtsviktsvård och palliativ hemsjukvård förbättrar patienters och närståendes livskvalitet och ger minskade vårdkostnader.

Vårdetik ligger Margareta Brännström varmt om hjärtat. Hennes forskning inom området gäller framförallt kliniskt etiskt stöd till personal inom hälso- och sjukvården. Målet är att utveckla ett praktiskt verktyg som samtalsstöd för att hantera och minska moralisk stress.

KRISTINA BUCH

Professor i i fri konst

1 oktober 2022

Utmanar det offentliga rummet

I sin konstnärliga forskning och praktik väver Kristina Buch samman kunskapstrådar från olika discipliner för att skapa nya sätt att se och förstå den värld vi lever i. Hon utmanar det vi kallar ”det offentliga rummet” och strävar efter att skapa nya sammanhang där motsatser kan kollidera. Hon kopplar samman det flyktiga med det permanenta och konfronterar existentiella, ekologiska, kulturella och sociopolitiska frågor. Förutom sin konstnärliga forskning i skärningspunkten mellan naturvetenskap, estetik, filosofi, politik, teologi och historia bedriver hon laboratorieforskning om visuell perception av pollinatörer och om evolutionen och utvecklingen av växternas cellarkitektur i skärningspunkten mellan sensorisk ekologi, pollineringsbiologi, beteendebiologi, psykofysik och botanik.

Kristina Buch är en konceptuell konstnär med en multidisciplinär akademisk bakgrund. Hon använder sig av många olika referenspunkter - från entomologi till teologi och teknikhistoria - i sin konstnärliga praktik. Hon tänjer på gränserna för vår kollektiva fantasi med verk som är exakta i sina frågor och äventyrliga till sin karaktär.

Kristina Buch föddes 1983 i Meerbusch-Lank i Tyskland. Hon avlade sin MA i skulptur 2009 vid Royal College of Art i London och sin Meisterschüler i Fine Art 2013 i Düsseldorf. Hon erhöll sin BSc i biologi 2006 vid Imperial College London och sin MSc i biologi vid HHU Düsseldorf. För närvarande arbetar hon med sin doktorsavhandling vid University of Cambridge. Hon har erhållit stipendier och utmärkelser, som Grand Hans Purrmann Award, Berlin Fellowship och doktorandstipendium från Studienstiftung des Deutschen Volkes, och varit nominerad till Einstein Fellowship.

Maria Carbin föddes 1972 i Umeå, där hon också växte upp. Hon studerade i Umeå och i Köpenhamn, och avlade politisk magisterexamen vid Umeå universitet 1998. År 2010 disputerade hon i statsvetenskap vid Stockholms universitet. Därefter var hon postdoktor vid Umeå centrum för genusstudier, UCGS, där hon sedan dess är verksam som forskare och lektor. 2016 blev Maria Carbin docent i genusvetenskap. Hon brinner särskilt för genusforskarskolans verksamhet, som hon arbetat med i mer än tio år.

MARIA CARBIN

Professor i genusvetenskap
1 september 2021

Möjligheter och begränsningar med svensk jämställdhetspolitik

Svensk jämställdhetspolitik har länge betraktats som ett konsensusprojekt, där många har enats kring breda politiska mål. På senare år har dock jämställdhet blivit allt mer omtvistat. Det finns både de som frågar sig varför vi inte har kommit längre med jämställdheten, men också de som anser att det har gått för långt. Maria Carbin granskar i sin forskning dessa konfliktlinjer och problematiserar både möjligheter och begränsningar med de svenska jämställdhetspolitiska satsningarna, och vem som gynnas av samtida jämställdhetspolitik.

Hon har bland annat inriktat sig på normen om ”rätten till heltid”. Hur kommer det sig att vi tänker att lösningen på jämställdhetsproblemen ligger i att kvinnor ska arbeta mer, i stället för mindre? Hon synliggör hur begränsande jämställdhetspolitiken blir om den inte tänker in klass och rasifierande processer. I en samtid där ojämlikheterna ökar, behöver jämställdhetspolitiken omformuleras för att inte enbart gynna vissa mer bemedlade grupper. Därför arbetar Maria Carbin med teorier om makt som kan synliggöra hur olika maktordningar samverkar.

STRUCTURAL INTERVENTION

- ACTOR-FOCUSED
- STRUCTURAL
- POST-STRUCTURAL

ELE CARPENTER

Professor i interdisciplinär konst och kultur

15 december 2020

Nukleär kultur och samtida konst

Ele Carpenters forskning utvecklar ny kunskap genom konstverk som speglar förbindelsen mellan människa, teknologi och planet. Hon är särskilt intresserad av att möjliggöra och utveckla ny konstnärlig forskning där aktuella teman behandlas. Så som planetär vård, dekolonisering, nukleär kultur och antropocen.

Med hjälp av gränsöverskridande långsiktiga samarbeten, är Ele Carpenter med kollegor engagerade i nutidsfrågor som formar social och klimatmässig rättvisa lokalt och globalt. Bland annat genom att ifrågasätta villkoren för kunskapsproduktion och hur kunskap sprids och delas.

Hennes konstnärliga forskning bidrar till tvärdisciplinära projekt, skapandet av utställningar samt gränsöverskridande rundabordssamtal. Ele Carpenters forskning inom atomkraft har lett till att hon deltagit i konferenser med EU och OECDs kärnenergiorgan, där hon har hållit föreläsningar och workshops om konst, atomkraftkultur och djupliggande tidsmarkörer för högaktivt radioaktivt avfall.

Ele Carpenter föddes 1971 i Oxford, Storbritannien. 2008 tog hon doktorexamen från University of Sunderland, Storbritannien, och fick sedan ett postdoktorsstipendium på Humlab vid Umeå universitet 2008–2010. Hon har varit kurator för två stora utställningar vid Bildmuseet – Open Source Embroidery (2010) och Perpetual Uncertainty (2016). 2010–2021 arbetade Ele Carpenter med kuraterande på Goldsmiths' College i London där hon även bildade forskargruppen the Nuclear Culture Research Group. Ele är även gästforskare vid Institute of Arts, University of Cumbria, Storbritannien.

Felipe Cava föddes 1977 i Madrid, Spanien, där han också växt upp. Han disputerade 2007 i molekylärbiologi/mikrobiologi vid Universidad Autónoma de Madrid (UAM). 2007–2010 var han postdoktor och Fulbright Postdoctoral Fellow vid Harvard Medical School i Boston, USA. 2011 återkom Felipe Cava till UAM som Ramón y Cajal Investigator och assistant professor. 2013 blev han gruppleddare vid Molekylär infektionsmedicin, Sverige (MIMS). Då blev han också Wallenberg Academy Fellow. 2014 blev han docent i molekylärbiologi, 2017 erhöll han The Jaime Ferran Award i Spanien, och året därpå Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare.

FELIPE CAVA

Professor i infektionsbiologi

13 maj 2022

Bättre möjlighet att bekämpa infektionssjukdomar

Sedan upptäckten av penicillin har bakteriecellväggen varit ett av de främsta målen för antibiotika, men utvecklingen av resistent bakterier utgör ett växande problem och är redan ett allvarligt hot mot våra möjligheter att behandla bakterieinfektioner. Tillgång till en större arsenal av molekyler med specifik påverkan på cellväggen hos en given bakterieart kan öppna nya möjligheter att påverka den mikrobiella mångfalden så att dess sammansättning och funktion kan moduleras.

Felipe Cavas forskargrupp studerar bland annat hur bakterier anpassar cellväggens uppbyggnad för att skydda sig mot sin omgivning. Forskningen syftar både till att nå ny grundläggande kunskap inom bakteriologi och till att förbättra våra möjligheter att bekämpa infektionssjukdomar genom identifiering av nya potentiella målmolekyler. Detta är hittills oexploaterad mark för utveckling av artspecifika antibiotikabehandlingar. Fördjupad förståelse av bakteriecellväggen kommer även att bidra till förbättringar i biotekniska processer för studier av bakteriepopulationer i naturliga livsmiljöer.

COPPÉLIE COCQ

Professor i samiska studier med inriktning mot digital humaniora
3 februari 2021

Sociala mediers betydelse och roll i Sápmi

Världen över har urfolksgrupper genom historien haft begränsade möjligheter att delta i den offentliga debatten och att sätta fokus på frågor som berör gruppens specifika situation. Coppélie Cocq intresserar sig för hur sociala medier kan bidra till att öppna möjligheter för dessa grupper att på egen hand ta plats i offentligheten och stärka den egna gruppens identitet. Hon har särskilt fokus på Sápmi och har till exempel studerat sociala mediers betydelse och roll i Sápmi i relation till språk, aktivism, inflytande och representation. Hon intresserar sig också för metodologiska och etiska aspekter på digitalisering av forskning, till exempel frågor kring datahantering i urfolksforskning.

Coppélie Cocqs forskning kan bidra till en förståelse för hur maktrelationer mellan majoritets- och minoritetskulturer återskapas, utmanas och förändras i och med digital kommunikation. Ett mål är att bidra till ökad kunskap om relationer och möten i Sápmi, ett annat att skapa hållbara sätt att bedriva forskning inom urfolks- och minoritetsstudier.

Coppélie Cocq föddes 1977 i franska Flandern, där hon också växte upp, 1997 flyttade hon till Umeå. Hon disputerade 2008 vid Umeå universitet i ämnet samiska studier. Coppélie Cocq är docent i nordisk folkloristik vid Åbo Akademi sedan 2016 samt docent i samiska studier vid Umeå universitet sedan 2015. 2019–2021 var hon professor i etnologi vid Helsingfors universitet. 2021 återvände hon till Umeå universitet som professor i samiska studier med inriktning mot digital humaniora på Humlab, där hon också är biträdande föreståndare.

Niklas Eklund föddes 1964 i Motala, levde under barndoms-åren i Stockholms södra förorter och kom till Umeå som tonåring. Han avlade filosofie licentiat-examen 1999 och disputerade 2005 i ämnet statsvetenskap. Niklas Eklund ägnade mycket tid åt undervisning, kursutveckling, studievägledning och internationellt lärarutbyte under sina första 20 år vid Umeå universitet. Han erhöll två pedagogiska priser, bland annat Umeå studentkårs pedagogiska pris. 2013 blev han docent. Sedan 2021 leder han en forskargrupp inriktad på offentlig verksamhet i Sverige och andra länder.

NIKLAS EKLUND

Professor i statsvetenskap
1 maj 2021

Hur demokratiska institutioner anpassar sig till omvärldsförändringar

Staten, regionerna, kommunerna och deras förvaltningar griper in i människors liv på många sätt och de offentliga systemen har visat en förmåga att upprätthålla stabilitet under kraftig omvärldsförändring. Hur går det till? Och hur bedrivs ledning och styrning i stora system i Sverige och andra länder idag?

Niklas Eklund leder ett forskningsprojekt där man försöker förstå hur försörjningskedjor - till exempel läkemedel, livsmedel, drivmedel - hänger ihop med infrastrukturella risker - till exempel energi, transporter, kommunikation - och olika typer av samhällsstyrning - till exempel offentlig, lokal, privat. Syftet är att utveckla begrepp och modeller som tydliggör prioriteringsbehov och underlättar handläggning till exempel inom beredskapssystemet. Han ingår också i en internationell forskargrupp som leds från Universitetet i Tromsø och som syftar till att förbättra vår förståelse av hur falska (disinformation) och vilseledande (desinformation) besked påverkar krismedvetande och handlingskraft i lokalsamhällen. Hans forskning bidrar med upplyst kunnande såväl inomvetenskapligt som i diskussionen om den politiska styrningens roll i det fortsatt föränderliga samhällslivet.

ANNIKA ERIKSSON

Professor i fri konst

1 oktober 2020

Djurens perspektiv under människans tidsålder

Vi befinner oss i människans tidsålder, en tid präglad av klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald. Det urbana samhället växer och naturliga miljöer försvinner. Annika Erikssons forskning handlar om hur det påverkar vår samexistens med djuren och på vilket sätt vi kan skapa konst i denna brytpunkt.

I hennes arbete verkar platsen både som utgångspunkt och metafor för större globala frågor. Bland annat undersöker hon hur en specialbyggd djurskyddsstad i Berlin synliggör de komplexa beroendeställningar som människans tidsålder gör upp om. Målet är att utveckla en konstnärlig form, vilken utgår från djurskyddsstadens reella och teoretiska situation men som är visuellt abstrakt. Ifall det är möjligt att inte låta människans dominans över djuren ta över, är en fråga som Annika Eriksson prövar i sin forskning. Hon utreder även om vi i konsten kan närma oss djurens synvinkel och samtidigt granska vår egen dominans.

Hennes konstnärliga verksamhet rör sig inom områdena video, foto, skulptur och performance.

Annika Eriksson föddes i Malmö 1956 och avlade sin masterexamen på Konsthögskolan i Malmö år 1991. Hennes konst har visats i Norden och internationellt. Hon har deltagit i biennialerna i Sao Paolo, Venedig, Kiev, Shanghai och Wien och visats på institutioner som Moderna Museet i Stockholm, Hamburger Bahnhof och Neue Nationalgalerie i Berlin, Hayward Gallery i London, Kunstverein München och Kunstverein Bonn. Sedan 1996 har hon undervisat; som lektor på Konstfack i Stockholm och som professor på Malmö Konsthögskola, Konst- och designhögskolan i Bergen och Kungliga konsthögskolan i Stockholm.

Malin Eriksson föddes 1969 i Örnsköldsvik. Hon tog socionom-examen 1993 och en magister-examen i socialt arbete 2001, båda vid Umeå universitet. Under åren 1999–2010 var hon anställd som universitetsadjunkt vid Institutionen för socialt arbete. Hon disputerade i folkhälsovetenskap 2010 och blev docent i samma ämne 2015. Under åren 2010–2020 var Malin Eriksson anställd som universitetslektor vid Umeå universitet, först vid Enheten för epidemiologi och global hälsa och därefter vid Institutionen för socialt arbete.

MALIN ERIKSSON

Professor i socialt arbete

1 mars 2020

Söker kunskap om betydelsen av social hållbarhet

Malin Eriksson forskar om hur boendemiljö och socialt kapital - sociala nätverk, tillit och ömsesidighet mellan människor - inverkar på vår hälsa och våra livschanser. Bland annat undersöker hon hur socialt kapital kan användas som resurs i planering av socialt hållbara och hälsofrämjande boendemiljöer. Genom en uppföljande befolkningsenkät studeras hur det sociala kapitalet har förändrats över tid i Umeå kommuns stadsdelar.

Avsikten är att förstå huruvida förändringar i socialt kapital kan förklaras av befolkningssammansättning och/eller av genomförda sociala och bostadspolitiska insatser. Projektet kan också ge svar på vad det betyder för hälsan att bo i bostadsområden med högt eller lågt socialt kapital, och ge kunskap om vad som behövs för att få till stånd en boendemiljö som är trygg, tillgänglig och som främjar delaktighet för olika grupper av människor.

Malin Eriksson forskar även om förutsättningar för polisiärt arbete i så kallade utsatta områden. Syftet med detta projekt är att ge kunskap om hur polisen kan arbeta trygghetsskapande och bidra till att stärka socialt kapital i utsatta områden.

JOSEF FAHLÉN

Professor i pedagogik med inriktning mot idrottspedagogik
1 maj 2021

Fördelning av makt och resurser i föreningsidrott

Föreningsidrotten är Sveriges största folkrörelse med cirka 3 miljoner medlemmar och 20 000 idrottsföreningar. I organiseringen av föreningarna och de idrottsförbund de är anslutna till möts ibland motstridiga ambitioner, viljor, förväntningar och krav. Josef Fahlen undersöker hur det påverkar styrningen och organiseringen av sådana verksamheter. Han ställer frågor om hur makt, inflytande och resurser fördelas, hur prioriteringar influeras av externa intressenter, och hur dylika processer i sin tur påverkar grundläggande värden som exempelvis demokrati. Just nu studerar han hur det går till när idrottens makthavare utses.

Forskningen fokuserar i grunden på frågor om hur makt och resurser fördelas. Frågor som kastar ljus över hur vissa personers prioriteringar ges företräde framför andras och hur skevheter i inflytande uppstår trots uttalade och överenskomna jämställdhets- och jämlikhetsmål. Han brinner särskilt för frågor kopplade till social orättvisa - hur föreningar fördelar träningstider omotiverat olika mellan pojkar och flickor, och hur idrottsförbund fördelar resurser olika mellan elit- och breddverksamhet, trots uttalade ambitioner att prioritera lika.

Josef Fahlen föddes 1974 i Docksta, där han också växte upp. Han avlade kandidatexamen i idrottspedagogik 1999 vid Umeå universitet och disputerade i pedagogik 2006 vid Umeå universitet. Därefter har han arbetat vidare med att förstå idrottens styrnings- och organiseringsprocesser. 2011 blev han utnämnd till docent i pedagogik. Sedan 2017 är han också gästprofessor vid Norges idrottshögskola i Oslo.

Marlene Johansson Falck föddes 1967 i Kalix, där hon också växte upp. Hon avlade ämneslärarexamen vid Umeå universitet, och disputerade 2005 vid Luleå tekniska universitet inom ämnet engelsk språkvetenskap. 2008–2010 var hon postdoktor vid University of California, Santa Cruz. 2010 tilldelades hon en femårig akademiforskartjänst av Kungliga Vitterhetsakademien som hon placerade vid Umeå universitet. Hon blev docent vid Umeå universitet 2013 och meriterad lärare 2020.

MARLENE JOHANSSON FALCK

Professor i engelsk språkvetenskap
3 februari 2021

Studerar språkliga mönster

Studier av språkliga mönster är ett fönster till hur vi förstår vår omvärld. Kunskap om hur vi använder oss av rumsliga relationer (i en låda, på golvet) och mer abstrakta förhållanden (i väntans tider), för att strukturera våra tankar är grundläggande för utveckling inom en rad områden. Det har fram till nu saknats kunskap om hur det kan studeras på ett systematiskt sätt.

I sin forskning intresserar Marlene Johansson Falck sig särskilt för hur talare av ett språk (amerikansk engelska) vanligen använder sig av relationer som innefattar rörelse genom rummet för att konstruera olika typer av begrepp, samt att skapa en modell för relationen mellan rumslig kognition och språkliga mönster baserad på ett autentiskt material.

Empiriskt baserad kunskap om hur språkanvändare använder rumsliga relationer för att konstruera olika typer av begrepp är grundläggande för utveckling inom en rad tillämpningsområden. Den kan användas inom språkundervisningen, inom maskininlärning eller inom medicinsk humaniora för att bygga upp stödmaterial vid språkstörningar.

KARL FRANKLIN

Professor i kirurgi

1 mars 2020

Sömnapné och hypoxi efter kirurgi

Vid obstruktiv sömnapné förekommer upprepade andningsuppehåll under sömn, där varje andningsuppehåll följs av ett kort uppvaknande och en sänkning av syresättning. Karl Franklin har tidigare visat att sömnapné är vanligt bland kvinnor, att snarkning under graviditet ökar risken för graviditetshypertoni, att sömnapné är vanligt vid kranskärlsjukdom, särskilt nattlig kärlkramp, och en oberoende riskfaktor för slaganfall senare i livet.

Nu forskar Karl Franklin på förekomst av sömnapné bland patienter med cancer i tjock- och ändtarm. Preliminära analyser visar att sömnapné förekommer bland 80 procent av patienterna. Efter kirurgi fick patienterna en sänkning av lungfunktion och syresättning (hypoxi).

Karl Franklin söker nu efter orsaken till dålig syresättning efter kirurgi samt om CPAP mot sömnapné även kan förbättra syresättning och dålig lungfunktion efter kirurgi. Han forskar dessutom på trauma i samarbete med University of KwaZulu-Natal i Pietermaritzburg, Sydafrika.

Karl Franklin föddes 1954 i Stockholm och växte upp i Luleå där han tog studenten. Tog även examen från high school i Detroit. Han läste medicin vid Umeå universitet, tog läkarexamen 1982 och disputerade 1997 om effekter av sömnapné på hjärtat och hjärnan. 1992-2009 byggde han upp ett sömnlaboratorium och en andningsenhet för sömnapné och hemrespiratorbehandling vid Norrlands universitetssjukhus och startade en egen forskargrupp. 2001 blev Karl Franklin docent i invärtesmedicin. Han utbildade sig till kirurg och blev docent i kirurgi 2015.

Isabel Goicolea föddes 1971 i Escoriaza, i spanska Baskien. Efter avslutad läkarexamen 1995 jobbade hon i 13 år i Amazonas i Ecuador med fokus på att främja sexuell och reproduktiv hälsa och ungas rättigheter. 2009 disputerade Isabel Goicolea i epidemiologi och folkhälsa vid Umeå universitet, och 2012–2014 var hon postdoktor vid universitetet i Alicante, Spanien. 2014 blev hon universitetslektor i global hälsa.

ISABEL GOICOLEA

Professor i folkhälsovetenskap
1 februari 2020

Hälso- och sjukvårdens hantering av ”sociala frågor”

Att garantera den högsta möjliga nivån för sexuell hälsa, att trygga ungas hälsa och välbefinnande, och att bekämpa mäns våld mot kvinnor är verkligen hedervärda samhällsmål. Men vilket ansvar ska hälso- och sjukvården ta för att bidra till att målen uppnås? Isabel Goicoleas forskning syftar till att svara på just den här frågan.

Syftet är att belysa tre specifika ”sociala frågor” som hälso- och sjukvården saknar tydlighet i hur den ska hantera: sexuell hälsa, ungas hälsa och mäns våld mot kvinnor. Isabel Goicoleas forskning fokuserar på att analysera de bästa sätten att stärka hälso- och sjukvårdens hantering av dessa frågor. Kunskapen kan bland annat bidra till processer som tidigt ger unga med psykisk ohälsa tillgång till relevant sjukvård.

Genom sin forskning undersöker hon också på vilket sätt dessa ”sociala frågor” ska falla under hälso- och sjukvårdens ansvar. Forskningen kan bidra till bättre förståelse för vad följd effekterna blir om man, till exempel, definierar mäns våld mot kvinnor som ett medicinskt problem.

JOHANNES HANSON

Professor i molekylär växtfysiologi

4 mars 2022

Tåliga grödor som ger bättre avkastning

Växter måste hushålla med sin energi. En del av energin måste sparas för framtida behov. Denna sparade resurs använder växten för att försvara sig mot olika angrepp och anpassa sig till sin lokala miljö. Växter kan inte flytta på sig om det blir för kallt eller om de får för lite vatten - de måste alltid kunna anpassa sig. Johannes Hanson och hans grupp vill förstå hur växten kan avgöra hur den ska använda sina resurser.

Växtförädlingen har under årtusenden avlat fram växter som ger stora skördar, vilket beror på att växter ofta prioriterar tillväxt på bekostnad av tålighet. Johannes Hanson vill förstå hur det sker i växten på molekylär nivå. På lång sikt vill han bidra till att utveckla grödor som är både tåliga och högavkastande - inom skogsbruket finns en stor potential och han ser att klimatförändringarna kommer att tvinga fram nya växtsorter för att produktionen av biomaterial och föda ska kunna säkras.

Johannes Hanson är starkt engagerad i forskarutbildningen och betonar vikten av att försörja samhället med kompetens, där han ser doktoranderna som framtidens problemlösare.

Johannes Hanson föddes 1969 i Lund och växte upp i Helsingborg. Efter studier i Lund och Uppsala avlade han magisterexamen vid Uppsala universitet 1993. Han disputerade i fysiologisk botanik år 2000 vid Uppsala universitet. Därefter var han postdoktor i Sjäf Smeekens laboratorium vid Utrecht universitet i Nederländerna, där han senare startade en egen forskargrupp och till och från blev kvar till 2015. 2011 fick han ett gästlektorat vid institutionen för fysiologisk botanik vid Umeå universitet.

Johan Holmberg föddes 1971 i Strömsund. Han avlade sin masterexamen i biologi 1998 vid Stockholms universitet och disputerade 2003 vid Karolinska Institutet inom ämnet molekylärbiologi. Han var postdoktor 2005–2009 vid Ludwig Institute for Cancer Research, Stockholm Branch. 2010 etablerade han sin forskargrupp vid Karolinska Institutet och 2014 erhöll han en femårig senior forskartjänst från The Strategic Research Programme in Cancer. 2018 blev han docent i stamcellsbiologi vid Karolinska Institutet.

JOHAN HOLMBERG

Professor i molekylär tumörbiologi
1 januari 2022

Mekanismer som styr neuroblastom och neuronal identitet i CNS

I vårt nervsystem finns många olika typer av nervceller som bibehåller sin identitet under hela vår livstid. Det är viktigt att förstå de mekanismer som styr hur den identiteten bibehålls, då förlust av neuronal identitet kan påverka nervcellens funktion, vilket i slutändan kan leda till patologiska tillstånd såsom depression eller neurodegenerativa sjukdomar.

Johan Holmberg vill begripa underliggande mekanismer som styr processer både i friska och sjuka celler. Ett mål är förstå hur neuronal identitet kan bibehållas och vilka konsekvenserna är om dessa mekanismer fallerar. Fokus ligger på serotoneriga och dopamineriga nervceller.

En annan del av hans forskning inriktar sig på att bättre begripa neuroblastom, en tumörsjukdom hos barn. Som i andra pediatriiska tumörer har man funnit få mutationer i neuroblastom, vilket försvårat förståelsen av sjukdomen.

Johan Holmberg hoppas att hans forskningsprogram ska sträcka sig från förståelse av basala mekanismer till hur störningar i dessa kan leda till sjukdomstillstånd i CNS, samt till neuroblastom. Kanske till och med ge ledtrådar till hur man kan motverka dylika sjukdomstillstånd.

ULRIKA HAAKE

Professor i pedagogik

1 november 2019

Akademins olika världar: kön och akademisk karriär

Inom det arbetslivspedagogiska forskningsfältet är frågor kring lärande, formnings- och utvecklingsprocesser inom arbetslivet och i företag och organisationer av vikt. Ledarskapande processer samt hur verksamheter organiseras och styrs är viktiga aspekter och påverkar ett hållbart och jämställt arbetsliv.

Ulrika Haake har särskilt intresserat sig för akademins organisation, karriärvägar och ledarskap. Frågor om varför och hur akademiska karriärvägar skiljer sig åt mellan kvinnor och män och mellan olika akademiska ämnen, samt frågor om hur könade normer och förväntningar tar sig olika ledarskapsuttryck, är huvudfrågor i hennes forskning.

Fortfarande visar forskningen på ojämställda karriärvägar, nepotism och inbyggda ojämlikheter i akademins meritokratiska system, och det är viktigt att försöka förstå varför det är så. Forskningen kan bidra med nya sätt att förstå varför en förändring tar tid, men också vilka insatser som kan behövas för att bidra till en jämställd och hållbar akademi för alla anställda. Forskningen bidrar även med kunskap som kan överföras till övriga delar av svenskt arbetsliv.

Ulrika Haake föddes 1968 i Arbrå, men växte upp i Örnsköldsvik. Hon avlade kandidatexamen i pedagogik 1993 och disputerade 2004 vid Umeå universitet i samma ämne, med en avhandling om ledarskapande i akademien. 2013 blev Ulrika Haake docent. Hon har lett forskningsnätverk i arbetslivspedagogik, lokalt, nationellt och internationellt, och har haft olika chefsuppdrag, till exempel som studierektor för forskarutbildning och som dekan vid Samhällsvetenskaplig fakultet och är nu föreståndare vid Idrottshögskolan.

Christian Hedberg föddes 1975 i Boden, där han också växte upp. Han studerade vid Uppsala universitet och disputerade 2005 i organisk kemi. 2005–2008 gjorde han postdoktortjänstgöring vid Max-Planck-institutet för molekylär fysiologi i Dortmund, Tyskland. 2008 erhöll han en position som självständig forskare på samma institution, där han stannade till 2014. 2013 blev han utsedd till Wallenberg Academy Fellow, med Umeå universitet som värd. Sedan 2014 är hans forskargrupp verksam vid Umeå universitet.

CHRISTIAN HEDBERG

Professor i organisk kemi
17 februari 2020

Sjukdomsframkallande organismers organiska kemi

Bioorganisk kemi är ett område inom den organiska kemin som gränsar mot biokemi och studerar biomolekylernas organiska kemi. Genom organisk syntes skapas verktyg för att analysera struktur och funktion hos livets molekyler.

Christian Hedberg forskar på det molekylära kriget mellan patogener och våra celler. Genom att använda kemiska verktyg kan frågeställningar adresseras som inte kan besvaras med klassiska genetiska metoder. Av speciellt intresse är kemiska metoder för att bestämma de exakta substratprofilerna hos bakteriella toxiner som modifierar värdcellernas proteiner. På lång sikt kommer det att leda till bättre förståelse av bakteriers sjukdomsframkallande egenskaper, samt nya metoder att bekämpa desamma.

Förutom metodutveckling är Christian Hedberg också engagerad i flertalet projekt rörande medicinsk kemi, där små molekyler skapas för att användas som inhibitorer mot olika infektionssjukdomar, inte bara i människa, utan även inom veterinärmedicin. Dessa projekt är tvärvetenskapliga och breda internationella samarbeten.

STIG JACOBSSON

Professor i farmakologi

10 februari 2021

Hur cannabinoider och andra droger påverkar nervceller

Intresset för cannabisbaserade läkemedel har vuxit, men det krävs stor försiktighet innan dessa börjar användas i medicinska syften. Cannabis innehåller över 80 olika så kallade cannabinoider - kemiska ämnen som binder till kroppens cannabinoidreceptorer och påverkar hjärnan på både gott och ont, bland annat finns ett samband mellan cannabisbruk och ökad risk för att utveckla psykos. Ytterligare kunskap om mekanismerna bakom de skadliga effekterna på nervsystemet behövs.

Stig Jacobsson har under många år studerat hur cannabinoider och andra droger påverkar nervcellers utveckling, funktion och överlevnad. Cannabinoidreceptorer kan binda till andra receptorer i nervceller, och bilda så kallade receptorheteromere. Han studerar hur olika syntetiska och naturligt förekommande cannabinoider påverkar denna process, samt letar efter biokemiska fingeravtryck för att kunna studera funktionen av dessa i hjärnan.

Stig Jacobssons forskning kan ge en bättre förståelse av de cellulära mekanismerna bakom cannabisinducerad psykos, samt ge uppslag till nya farmakologiska behandlingar.

Stig Jacobsson föddes 1969 i Tärnaby och växte upp i Joesjö, nära norska gränsen. Han avlade filosofie magisterexamen 1995 vid Umeå universitet med biologi som huvudämne och disputerade 1999 vid Umeå universitet inom ämnet farmakologi. Stig Jacobssons postdoktorala forskning bedrevs vid institutionen för farmakologi vid Umeå universitet, där han blev docent 2005. Han har erhållit flera pedagogiska priser och utsetts till Meriterad lärare. År 2020 blev han ordförande för Svenska föreningen för basal och klinisk farmakologi.

Johan Jansson föddes 1973 i Lund och växte upp utanför Halmstad. Han avlade magisterexamen i företagsekonomi med inriktning Service Management 2002 i Umeå, och disputerade 2009 inom företagsekonomi. Efter postdoktor- och lektorstjänster i Umeå, samt docentur 2015, arbetade han vid universitetet i Kapstaden, Sydafrika. Efter tjänstgöring vid Ekonomihögskolan i Lund återvände han till Umeå 2020. Utöver forskning brinner Johan Jansson för undervisning; 2006 fick han Handelshögskolans pedagogiska pris och 2016 utsågs han till Excellent lärare.

JOHAN JANSSON

Professor i företagsekonomi med inriktning mot marknadsföring
16 november 2020

Normer och beteenden kring hållbar konsumtion

Vi människor blir fler, våra verktyg blir kraftfullare och konsumtionen ökar ständigt. I takt med det sprider sig insikten om att radikala förändringar behövs för att vi skall hålla oss inom de planetära gränserna.

Johan Janssons forskning handlar om vilka motiv och mål konsumenter har, och på vilket sätt dessa relaterar till attityder och känslor rörande olika typer av hållbar konsumtion. Här ryms också hur intentioner och beteenden färgas av egna och andras normer. Ett annat fokus är hur konsumenter uppfattar och tar till sig så kallade eko-innovationer, som elbilar och elsparkcyklar. Han undersöker även hur marknadsföring kan påverka viljan att sänka sin miljöpåverkan, exempelvis genom att använda kollektivtrafik istället för att ta bilen.

Normer, social inverkan och olika känslor har visat sig vara kraftfulla verktyg för att förstå utvecklingen av hållbar konsumtion. Organisationer kan med hjälp av den vetenskapen förbättra sin kommunikation. Dels angående miljövänligare produkter och tjänster men även kring de nödvändiga regleringar som krävs för att ställa om till ett mer hållbart samhälle.

ROLAND JANSSON

Professor i ekologi

15 september 2021

Restaurering av ekosystem för arters bevarande

Vattendragen hör till de mest påverkade ekosystemen i världen. De är också känsliga för klimatförändringar. För att bevara vattendragens biologiska mångfald i ett framtida klimat krävs att man utvecklar effektiva metoder för att restaurera dess ekosystem. Det gäller särskilt vattendrag utbyggda för vattenkraft, där utmaningen är att både erbjuda förnybar elproduktion och bevara dess arter.

Roland Janssons forskning handlar om att förstå vilken betydelse processer i vattendrag har för att skapa livsmiljöer för dess arter. Återkommande översvämningar är till exempel viktiga för strändernas växter. Utifrån den kunskapen föreslår och genomför hans forskargrupp restaureringsåtgärder som bevarar eller återskapar ekosystem som påverkats av till exempel vattenkraft.

Jorden hyser cirka tio miljoner arter. Roland Jansson drivs av att förstå hur denna mångfald har uppkommit och hur den kan bevaras. Klimatförändringar spelar stor roll för båda dessa frågor och han vill veta hur klimatförändringar tidigare i jordens historia påverkat evolutionen, och hur den biologiska mångfalden kan bevaras i ett framtida klimat.

Roland Jansson föddes 1967 i Oskarshamn, där han också växte upp. Han disputerade 2000 vid Umeå universitet i ämnet ekologi. Han har tillbringat den största delen av sin forskarkarriär vid Umeå universitet. 2000–2001 var han postdoktor vid Open University i England. Vid sidan av sin forskning undervisar han i naturvård.

Bengt Johansson föddes 1959 i Umeå. Han avlade läkarexamen 1988 vid Umeå universitet och disputerade 1999 i anatomi. Året därefter blev han specialist i kardiologi. Under 2002–2005 tjänstgjorde han som postdokor vid Imperial College i London, Storbritannien. Därefter forskade han i Umeå och arbetade med implementering av ny magnetkameradiagnostik inom hjärtsjukvården. År 2009 blev han docent i kardiologi. Han är en av få nationella experter som jobbar med medfödda hjärtfel hos vuxna. Utöver det är han verksam i nationella organisationer inom kardiovaskulär forskning och kardiologi.

BENGT JOHANSSON

Professor i kardiologi
1 augusti 2020

Hjälper vuxna som fötts med hjärtsjukdom

Tidigare stora framgångar inom barnhjärtsjukvården innebär att de flesta som föds med hjärtfel numera överlever till vuxen ålder. Även om merparten lever ett gott liv, riskerar många att drabbas av komplikationer som gör att de kan behöva ytterligare kirurgiska ingrepp. Eftersom ett stort antal av behandlingsmetoderna är relativt nya är långtidsprognosen i många fall okänd. För de allra flesta är den fysiska prestationsförmågan nedsatt, även om majoriteten klarar vardagliga aktiviteter utan problem.

Bengt Johanssons forskning handlar framförallt om vuxna som operats för medfödda hjärtfel som barn. Målet är att tidigt identifiera och hjälpa personer som löper risk för olika komplikationer, och i möjligaste mån förebygga att de blir sjuka i framtiden. Anpassade rehabiliteringsprogram kan förhoppningsvis leda till en bättre livskvalitet och en förbättrad långtidsprognos.

Det är relativt ovanligt med medfödda hjärtfel. Därför ägnar sig Bengt Johansson och hans kollegor åt omfattande forskningssamarbeten nationellt och internationellt.

CARLA JONSSON

Professor i pedagogiskt arbete
med inriktning mot språk och skolnära forskning
20 januari 2020

Flerspråkighet i undervisning och arbetsliv

Carla Jonsson forskar om flerspråkighet i undervisning och arbetsliv. I undervisningssammanhang handlar det om hur flerspråkighet tas tillvara och används i klassrummet, men också om hur barn och unga utvecklar sin flerspråkighet i och utanför skolan, till exempel i fritidsaktiviteter och i hemmiljön. Hon studerar också hur olika språk används i möten, i texter och i dagliga samtal på arbetsplatser. I båda sammanhangen kopplas språk till frågor som rör makt och identitet.

Forskningen kan kopplas till frågor om social rättvisa. Vilka röster ges utrymme i klassrum och på arbetsplatser? Vilka språk premieras eller riskerar att förtryckas eller glömmas bort? Här har lärare en viktig roll att se olika språks värde och att ta tillvara elevers språkliga resurser i undervisningen. Detta har betydelse/relevans både för individerna och för samhället i stort.

Forskningsresultaten visar hur språk används praktiskt och kan till exempel användas för att utveckla språkpolicy på skolor och arbetsplatser och för att förändra arbetssätt i en mer flerspråkig riktning.

Carla Jonsson föddes 1974 i Umeå. Hon har universitetsstudier i engelska, spanska, allmän språkvetenskap, tolkning och tvåspråkighet, samt lärarutbildning. Studierna har lett till filosofie doktorsexamen (engelska, språkvetenskaplig inriktning) i Umeå, gymnasie-lärarexamen (engelska, spanska) i Stockholm, samt filosofie magisterexamen (spanska) i Umeå. Carla Jonsson blev 2018 docent i tvåspråkighet. Hon har sedan 2011 arbetat som universitetslektor i tvåspråkighet vid Centrum för tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet.

Lisbeth Slunga Järvholm föddes i Uppsala 1958 och växte upp i Norrbotten. Hon avlade läkar-examen 1983 i Uppsala och vidare-utbildade sig vid Umeå universitet till specialist i hjärtsjukdomar, internmedicin samt yrkes- och miljömedicin. Hon disputerade 1993 i ämnet medicin och blev docent i yrkes- och miljömedicin 2008. Sedan 2000 har Lisbeth varit överläkare vid arbets- och miljömedicinska kliniken. 2011–2019 arbetade hon som adjungerad lektor och 2019–2020 var hon adjungerad professor i yrkes- och miljömedicin.

LISBETH SLUNGA JÄRVHOLM

Professor i arbetsmedicin
1 augusti 2020

Hälsofrämjande miljöer för ett hållbart arbetsliv

Arbetet har en central plats i våra liv och en stor betydelse för vår hälsa. ”Det goda arbetet” kännetecknas av möjligheter till gemenskap, lärande och engagemang. Det innehåller varierad fysisk aktivitet som främjar välmående samt hälsa, och möjliggörs genom en god balans mellan aktiviteter så väl som återhämtning.

Lisbeth Slunga Järvholm har forskat om behandling och rehabilitering för patienter med stressrelaterad ohälsa. Numera är hon framförallt intresserad av hur vi kan förebygga arbetsrelaterad ohälsa och hur hälsofrämjande arbetsplatser ska utformas. Projekten fokuserar på organisatorisk, social och fysisk arbetsmiljö. De är även inriktade på hur vi kan skapa förutsättningar till ett hållbart arbetsliv för personer med funktionsvariation och sjukdomar.

Användning av naturmiljöer för ökat välbefinnande och återhämtning är ytterligare viktiga komponenter i Lisbeth Slunga Järvholms forskning.

MARIA JÖNSSON

Professor i litteraturvetenskap

1 april 2021

Fördjupad förståelse för barnlitteratur

Barnlitteraturen har av tradition slitits mellan å ena sidan en förväntan om att vara pedagogisk och fostrande, och å andra sidan att vara estetiskt utforskande och nyskapande. Maria Jönssons forskning handlar om att hitta nya sätt att förstå denna dynamik som tar hänsyn till barnlitteraturens särskilda sätt att fungera. I centrum står ett intresse för det naiva perspektivet och dess konstnärliga potential.

Forskningen kan bidra till en fördjupad förståelse för barnlitteratur både i samhället och i skolans värld. Ökad kunskap om barnlitteratur ökar möjligheten att bedriva meningsfull litteraturundervisning och inspirera barn till läsning. Maria Jönsson vill med sin forskning skapa insikt om barnlitteraturens specifika villkor och öka intresset för bland annat bilderboken som självständig konstform. Hennes forskning kan också bidra till en ökad status för barnlitteratur även hos vuxna läsare och för det naiva perspektiv på tillvaron som kommer till uttryck i berättelser och lyrik för barn. Barnperspektivet sätter vuxenvärldens förgivettaganden under lupp och ger plats för både självrannsakan och hopp.

Maria Jönsson föddes 1975 i Lycksele och växte upp i Kasamark utanför Umeå. Hon avlade magisterexamen år 2000 vid Umeå universitet och disputerade 2006 inom ämnet litteraturvetenskap. 2009–2010 var hon postdoktor vid Umeå centrum för genusstudier. 2011 fick hon ett forskningslektorat i litteraturvetenskap vid Umeå universitet. 2015 blev hon docent och lektor och hon leder sedan 2021 den litteraturredaktiska forskargruppen vid institutionen för kultur- och medievetenskaper.

Nicholas Kamenos föddes 1976 i Nicosia på Cypern. Han studerade marinbiologi vid University of Wales och avlade doktorsexamen vid University of London 2004. Till 2006 var han forskningsassistent vid University Marine Biological Station i Skottland, och sedan oberoende forskare finansierad av Natural Environmental Research Council UK och Royal Society of Edinburgh. 2014 till 2022 var han universitetslektor och senare docent vid University of Glasgow i Skottland. Han har varit ledande i olika former av forsknings-samverkan och fått utmärkelser för sitt arbete med att förbättra universitetets forskningskultur.

NICHOLAS KAMENOS

Professor i marin ekosystemvetenskap
1 maj 2022

Marina ekosystems möjligheter att binda koldioxid

I FN:s globala mål för hållbar utveckling betonas att åtgärder ska vidtas för att bekämpa klimatförändringar och deras konsekvenser. I det arbetet kan naturbaserade lösningar - där växter tar upp koldioxid från atmosfären och låser in den under lång tid - fungera som verktyg.

Nicholas Kamenos undersöker i sin forskning hur marina ekosystem fångar upp koldioxid genom sin egen fotosyntes, men också hur de fångar upp och lagrar koldioxid som kommer från land genom avrinning. Skogens betydelse för att binda koldioxid från atmosfären är välkänd. Marina ekosystems möjligheter att naturligt absorbera atmosfärisk koldioxid är däremot mycket mindre kända.

Nicholas Kamenos forskning syftar i förlängningen till att nödvändiga åtgärder kan vidtas för att skydda de ekosystem som naturligt hjälper oss att hantera klimatförändringarna.

JONATAN KLAMINDER

Professor i miljöanalytisk kemi
1 juli 2020

Miljöforskaren räds inte att bryta ny mark

För att förstå och kunna lösa ett miljöproblem krävs multidisciplinära angreppssätt och kunskaper om hur kemiska, biologiska och fysikaliska processer samverkar. Jonatan Klaminder leder en forskargrupp vid Umeå universitet som alltid försöker angripa miljöförändringar med multidisciplinära infallsvinklar och vågar ta sina kunskaper in i oprövade forskningsområden. Forskargruppen är aktiv inom forskningsfält som sällan angrips av samma forskare, så som geologi, ekotoxikologi och ekologi.

Som ett exempel på diversiteten i forskningen kan nämnas att forskargruppen bland annat studerar hur invasiva markorganismer kan förändra marken i arktiska ekosystem, läkemedelsresters beteendeffekter på fisk och hur laxens beteende kan manipuleras för att förbättra artens överlevnadschanser runt vattenkraftverk.

Jonatan Klaminder är också en aktiv lärare som undervisar på samtliga program vid Institutionen för ekologi, miljö och geovetenskap.

Jonatan Klaminder föddes 1976 i Lycksele. Efter en skoglig magisterexamen vid SLU (1996–2000) disputerade han 2006 i miljövetenskap vid Umeå universitet. Han blev docent i miljövetenskap 2013, samma år som han blev Wallenberg Academy Fellow. Andra utmärkelser för sin forskning har han erhållit från Konung Carl XVI Gustafs 50-årsfond för vetenskap, teknik och miljö samt ett karriärbidrag från Umeå universitet. Han är vetenskaplig rådgivare för Stiftelsen Oscar och Lili Lamms minne.

Cindy Kohtala föddes 1968 i Kanada och flyttade till Finland för mer än tjugo år sedan. Hon avlade konstnärlig magisterexamen i design 1999 vid Konstindustriella högskolan i Helsingfors och tog en konstnärlig doktorsexamen 2016 vid Aalto-universitet i Finland. Cindy Kohtala var postdoktor vid Aalto-universitetet i INUSE Users and Innovation Research Group och var senior gästforskare vid bland annat Hogeschool Rotterdam. Hon har bidragit med undervisning, rådgivning och kommittéarbete på masterprogrammet Creative Sustainability vid institutionen för design, Aalto-universitetet.

CINDY KOHTALA

Professor i design med inriktning mot hållbarhet
1 februari 2022

Gräsrotsengagemang i hållbarhet och design

I takt med att verktyg och kunskap görs lättillgängliga kan allt fler människor själva delta i designande och tekniskt skapande. Samtidigt behöver människor själva också delta aktivt i beslutsfattande i sin närmiljö, och vill ofta lära sig om lokala hållbarhetsfrågor - till och med ändra sin livsstil.

Cindy Kohtala intresserar sig för gräsrotsaktivism - hur en del människor aktivt tar sig an hållbarhetsfrågor och hur dessa skapar materiella möjligheter för fler att engagera sig. I sin forskning studerar hon gräsrotterna och undersöker samtidigt exempel på industriell omvandling - alternativ till massproduktion och -konsumtion. Det kan t.ex. handla om öppna teknikmiljöer (fab lab) eller mikrofabriker som tillverkar on-demand. Hennes forskning kretsar kring hur akademi, industri och aktivism kan mötas för att bygga kunskap tillsammans genom designmetoder, för att bättre möta människors behov, stärka samhällets motståndskraft, stimulera aktivt samhällsdeltagande och främja en djupare kollektiv förståelse för hållbarhet.

CLAUDIA LAMPIC

Professor i psykologi

1 september 2021

Psykologiska aspekter av att drabbas av cancer och/eller infertilitet

Claudia Lampics forskning fokuserar på psykologiska aspekter av att drabbas av cancer och/eller infertilitet och anknyter till betydelsen av den reproduktiva förmågan. Forskningen berör två övergripande områden - dels med cancerfokus, dels med donationsfokus.

Med fokus på cancer handlar studierna om hur möjligheten att bilda familj kan påverkas när man drabbas av cancer som barn eller ung vuxen. I projektet *Fex-Can - fertilitet och sexualitet efter cancer*, studerar hon om vissa patientgrupper löper större risk att drabbas av problem och testar webbaserade behandlingsprogram för att minska fertilitetsrelaterad oro och sexuella problem. Om behandlingsprogrammen visar sig vara effektiva kommer de att kunna erbjudas som ett komplement i cancervården.

Med fokus på *donation* syftar hennes forskning till att förstå de psykosociala aspekterna av att vara ägg- eller spermadonator och av att bilda familj med hjälp av donationsbehandling. Hon studerar bland annat vilken betydelse de genetiska banden har för de familjer som bildats genom donationsbehandling och för donatorerna. Claudia Lampic känner starkt för att utveckla stödinsatser till dessa grupper.

Claudia Lampic föddes 1964 i Stadt Allendorf i Tyskland och växte upp i Norberg i Bergslagen. Hon avlade masterexamen i psykologi 1990, erhöll psykologlegitimation året därpå och disputerade 1999 vid Uppsala universitet med en avhandling om psykiska problem i samband med cancersjukdom. 2003–2005 hade hon en forskarassistenttjänst vid Uppsala universitet och 2004 blev hon docent. 2010–2021 arbetade Claudia Lampic som universitetslektor vid Karolinska Institutet och ledde en forskargrupp. Hon har haft uppdrag för Vetenskapsrådet, Cancerfonden och Etikprövningsmyndigheten.

Virginia Langum föddes 1981 i Detroit, Michigan. Hon avlade masterexamen i journalistik 2004 vid Columbia University, masterexamen i medeltida litteratur och renässanslitteratur 2007 vid University of Cambridge, samt disputerade 2011 vid Cambridge inom ämnet engelska. Därefter var hon postdoktor, Pro Futura Fellow och universitetslektor vid Umeå universitet. Hon antogs 2015 till Sveriges unga akademi och uppnådde docentur. 2017 erhöll hon Skytteanska samfundets pris till yngre forskare och sedan 2021 är hon redaktör för Nordic Journal of English Studies. Hon utsågs till föreståndare för Humanistiska fakultetens forskarskola 2018 och excellent lärare 2021.

VIRGINIA LANGUM

Professor i engelsk litteratur

24 februari 2021

Läkekonsten ur ett tvärvetenskapligt perspektiv

Vad betyder det att vara sjuk? Historien presenterar olika alternativ. Är det ett straff eller en välsignelse? Är det ett tecken på oskuld, kreativitet, omoral, lättja? Eller betyder sjukdom ingenting alls? Virginia Langum undersöker sambanden mellan medicin, kroppen, kultur och litteratur i historien. Hennes forskning ställer frågor om hur diagnoser och sjukdomsupplevelser är historiskt och kulturellt avgränsade, samt hur vetenskapliga idéer sprids, tolkas, förhandlas och förkastas.

Hon arbetar främst med historiska källor och forskningen har tagit henne från medeltiden till 1800-talet, en tid då många ansåg att det brittiska klimatet gjorde människor sjuka. Patienter med svaga nerver eller lungsjukdomar rekommenderades att resa till platser med mer hälsosamma klimat, som södra Europa. Denna forskning inkluderar till exempel kontroverserna kring oprövade behandlingar - hur medicinska idéer om geografiska platser, klimat och hälsa formade fördomar, samt erfarenheterna från de som var sjuka och långt hemifrån. Sjukdom är intensivt personlig med en självupplevd betydelse, men också påverkad av kultur och historia.

MARIA LINDGREN LEAVENWORTH

Professor i modern engelsk litteratur
3 februari 2021

Spekulativ fiktions betydelse för samhällsfrågor

Att människor behöver litteratur och berättelser för att förstå sig själva och andra är nog en självklarhet, men det är inte alltid fiktion finns med i diskussionen om samhällsfrågor. Maria Lindgren Leavenworth studerar hur frågor om miljö, klimat, jämlikhet och andra hållbarhetsaspekter framställs i spekulativ fiktion – en bred genre som kan visa hur det vi föreställer oss ofta föregår det vi gör.

Just nu studerar hon framställningar av Arktis i spekulativ fiktion från artonhundratalet fram till idag, med fokus på hur teman och motiv får en annorlunda tolkning i texter som inte begränsas av verklighetens förhållanden. Spekulative bilder av Arktis belyser historiska och nutida föreställningar om världen i stort, mänsklighetens plats och roll, och relationer till det mer-än-mänskliga. Då nordliga områden blir alltmer centrala i frågor kring ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbarhet spelar fiktiva framställningar en viktig roll i diskussionen både när man ser bakåt mot processer som format Arktis, och mot framtida lösningar.

Maria Lindgren Leavenworth

föddes 1969 i Motala, där hon också växte upp. Hon disputerade 2000 vid Umeå universitet inom ämnet engelsk litteratur. Hon har hela sin högre utbildning från Umeå universitet med ett år vid UC Berkeley, via ett utbyte. Maria Lindgren Leavenworth blev docent 2010. Hon har ingått i flera forskargrupper med ett nordligt fokus, och varit studie- rektor för forskarutbildningen vid institutionen för språkstudier.

Malcom Lillie föddes 1963 i Newport, Wales. Han hade en rad arbeten och var bland annat svetsare innan han 1985 blev medlem i Glamorgan-Gwent Archaeological Trust. Han har kandidatexamen i arkeologi från Nottingham University samt master- och doktorsexamen från Sheffield University, båda i Storbritannien. I Sheffield läste han en masterexamen i miljö-arkeologi och paleoekonomi med fokus på floder, översvämningar och omläggning av vattendrag. I sin avhandling bytte han inriktning till att studera mänskliga kvarlevor när jordbruket infördes i Ukraina.

MALCOLM LILLIE

Professor i arkeologi

1 april 2019

Forskar om våtmarker och jägare-samlare

Malcolm Lillie började sin karriär inom arkeologi i södra Wales 1985. Efter arbete på flera kommersiella utgrävningar, från bronsåldern till medeltiden, inriktade han sig på den förhistoriska perioden, 10 000-2 000 år före Kristus, med fokus på våtmarker. Sedan 1992 har han studerat de tydliga förändringarna på mänskliga kvarlevor under den pågående geologiska perioden, holocen, som varat de senaste 10 000 åren och som förknippas med övergången till jordbruk, med särskilt fokus på Ukraina. Han har kopplat samman kommersiella och akademiska studier och grundade år 2000 forskningscentret Wetland Archaeology & Environments Research Centre (WAERC) vid universitetet i Hull.

Under forskarutbildningen publicerade Malcolm Lillie en vetenskaplig publikation i tidskriften Nature som synliggjorde de tidigaste bevisen på skullkirurgi i Europa.

Olika DNA-tekniker har börjat användas i forskning av tidigare befolkningar och Malcolm Lillie samarbetar med kollegor vid Harvard- och Grand Valley State-universiteten i USA. Där studeras indoeuropéernas ursprung och hur befolkningar var sammansatta under järnåldern i engelska Yorkshire.

ANNE LINDBERG

Professor i medicin

1 december 2020

Obstruktiva lungsjukdomars utbredning, orsaker och förlopp

Obstruktiva lungsjukdomar som astma och kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL, medför att flödet i luftvägarna hindras. Anne Lindberg studerar dessa sjukdomars utbredning, orsaker och förlopp.

Tillsammans med sina kollegor arbetar hon med att identifiera upphov till åkommorna samt faktorer som möjliggör förebyggande insatser. Upprepade befolkningsundersökningar är en stor hjälp i det arbetet. Bland annat har de tagit reda på att andelen vuxna med KOL, särskilt svår KOL, har minskat i samhället medan andelen med astma, särskilt allergisk astma, har ökat. Ett annat exempel på insikter från forskningen är betydelsen av lungfunktionsmätningar i vården och hur värdefulla de är för att kunna ställa rätt diagnos vid KOL.

Kunskaper från studierna används för att förebygga sjukdomarna och förbättra vård och behandling av de drabbade. Resultaten kan komma till nytta för såväl samhälle, vårdgivare som enskilda patienter. Forskningen har bidragit till underlag för nationella riktlinjer och internationella samarbeten.

Anne Lindberg föddes 1957 i Luleå. Hon avlade läkarexamen vid Umeå universitet 1984 och disputerade 2004 inom ämnet lungmedicin. Efter tjänstgöring på Bodens, senare Sunderby sjukhus, blev hon chef för Lung- och allergisektionen år 2006. 2010 blev hon docent, därefter lektor med ansvar för undervisningen på termin 6 när Läkarprogrammet (4 studieorter) etablerades vid Sunderby sjukhus. Numera är hon ords-ansvarig lektor. Hennes brinnande intresse för klinisk epidemiologisk forskning väcktes genom kontakt med forskningsprogrammet OLIN-studierna (Obstruktiv Lungsjukdom i Norrbotten).

Weizhuo Lu föddes i Siping, Kina 1974. Han avlade civilingenjörsexamen i byggteknik vid Tianjins universitet och disputerade vid Harbins tekniska högskola i forskningsämnet byggproduktion 2008. Åren 2009–2020 arbetade han vid Luleå tekniska universitet. 2016 beviljades han ett forskningsprojekt från Formas för framtida forskningsledare inom hållbart samhällsbyggande och blev docent inom byggproduktion 2017. Weizhuo Lu brinner för internationella utbildnings-samarbeten, exempelvis program för dubbel examen.

WEIZHUO LU

Professor i byggproduktion
med inriktning mot hållbarhet och informationssäkerhet
1 januari 2021

Vill förverkliga ett hållbart samhällsbyggande

Bygg- och fastighetssektorn genererade år 2018 motsvarade 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och cirka 33 procent av Sveriges totala energianvändning. Senast år 2045 ska Sverige uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären. För att bidra till att nå målet behöver bygg- och fastighetssektorn påverka sin klimatpåverkan och energianvändning, från tillverkningen av byggprodukter, transporter, konstruktion, drift och underhåll till rivning och återvinning.

Målet med Weizhuo Lus forskning är att förverkliga ett hållbart samhällsbyggande. I sin forskning undersöker han hur växthusgasutsläpp kan minskas och energianvändningen kan effektiviseras genom byggnadens livscykel, från att den byggs till att den rivs och allt däremellan.

Han intresserar sig särskilt för att utveckla teorier, modeller och verktyg med hjälp av att analysera stora mängder digital byggnadsinformation. En del av hans arbete handlar om att utveckla allmänhetens engagemang för en hållbar samhällsomvandling vid renovering av byggnader.

SOFIA LUNDBERG

Professor i nationalekonomi

15 oktober 2019

Visar på hinder och möjligheter med offentlig upphandling

Allt fler statliga och kommunala tjänster inom till exempel infrastruktur, vård och omsorg konkurrensutsätts genom offentlig upphandling. Myndigheter upphandlar varor, tjänster och entreprenader för stora summor pengar. De blir därför betydande köpare på många marknader. Hur upphandlingar organiseras och genomförs berör tjänsternas mottagare och näringslivet, och dess potential att påverka leverantörer och konsumenter mot en mer miljömässig och socialt hållbar inriktning.

Sofia Lundberg med kollegor forskar om offentlig upphandling och hur marknader fungerar. I en undersökning fann de att dödligheten gick ner något när en kommun bytte från egen regi till konkurrensutsatt äldreomsorg. I ett annat projekt har de utvecklat en metod för kartellspårning. Målet med forskningen är att ge en bild av utmaningar och möjligheter med offentlig upphandling. Studierna kan också visa på områden där det finns motsättningar mellan politiska ambitioner, regelverk och vad som är samhällsekonomiskt att föredra.

Resultaten från arbetet kan bidra till att offentliga investeringar inte behöver bli dyrare än beräknat, eller av sämre kvalitet än önskat. Det är frågor som är viktiga för både politiker, praktiker och enskilda.

Sofia Lundberg föddes 1969 i Sundsvall. Hon läste förvaltningslinjen med fördjupning i nationalekonomi vid Umeå universitet och tog examen 1992. Därefter arbetade hon utanför akademien några år. På det följde forskarutbildning och doktorandtjänst vid Umeå universitet samt arbete vid CERUM. Genom finansiering från bland annat Konkurrensverket, Vetenskapsrådet och uppdrag från Sveriges Riksbank etablerade hon sig som forskare. Hon har arbetat som lektor vid Umeå universitet och är nu rektor och tillika prefekt för Handelshögskolan.

Richard Lundmark föddes 1974 i Skellefteå och växte upp i Ostvik. Han erhöll doktorsexamen 2004 vid Umeå universitet inom ämnet medicinsk kemi och biofysik. Åren 2004–2006 var han postdok vid Laboratory of molecular biology, Cambridge. Därefter startade han en forskargrupp vid Umeå universitet och blev docent 2013. Richard Lundmark är föreståndare för den nationella mikroskopi-infrastrukturen BICU och har tilldelats Hagbergs pris i biokemi 2013 samt Eric K. Fernströms pris till unga forskare 2015.

RICHARD LUNDMARK

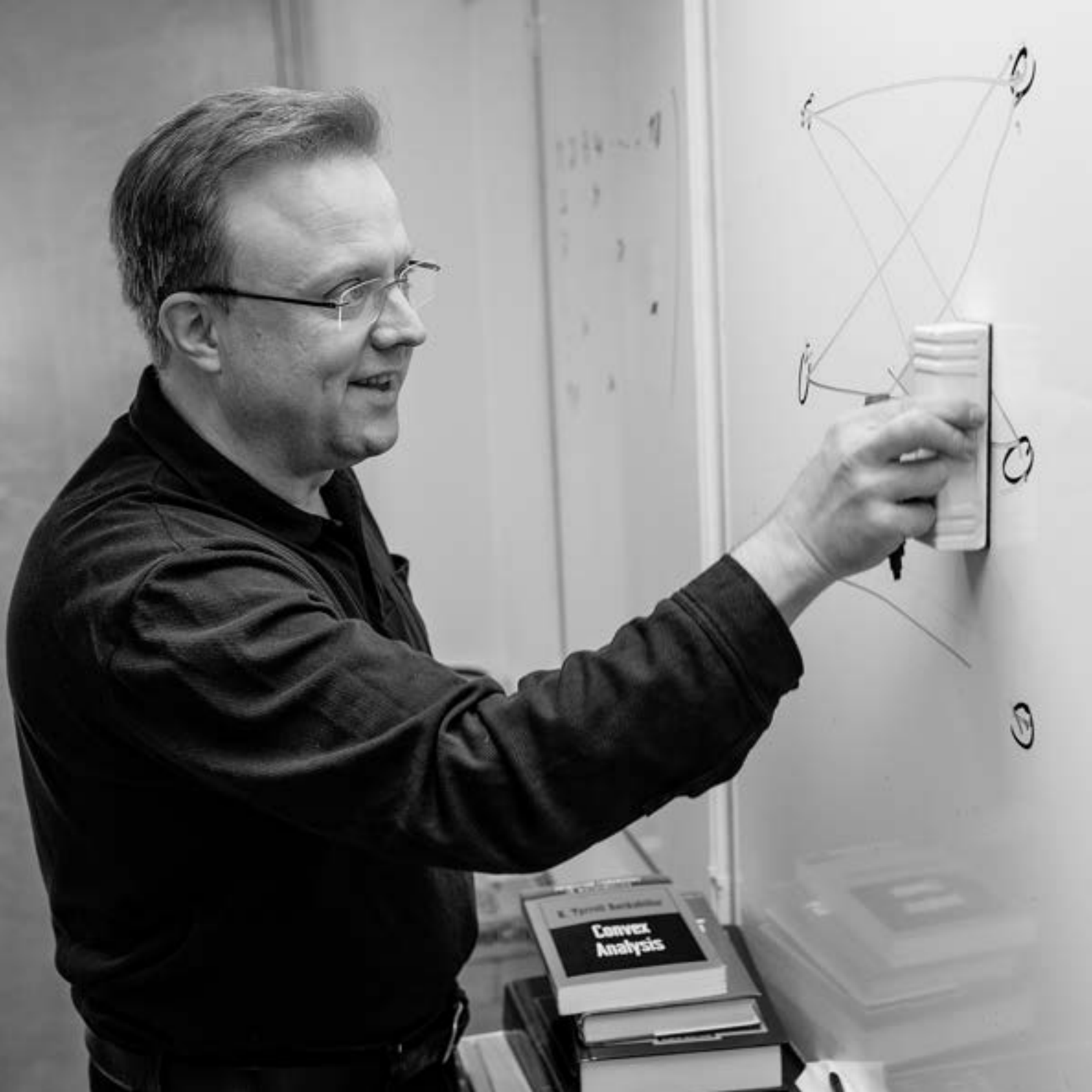
Professor i histologi med cellbiologi
1 juni 2020

Skulptering av cellens membran

Celler i vår kropp stöter på och hanterar en myriad av olika molekyler. Detta kräver en noggrant reglerad balans mellan vilka ämnen som tas in i cellen och vilka som skickas ut. Jämvikten är livsviktig då störningar kan leda till en rad olika sjukdomar och komplikationer såsom ökat upptag och lagring av fett eller angrepp av virus som tar sig in och kopierar sig inuti cellen. Dynamiska membraner, uppbyggda av lipider och proteiner, omsluter cellen samt skapar speciella rum inuti cellen. Membranens egenskaper kontrollerar balansen mellan import och export av molekyler.

Richard Lundmarks forskning syftar till att förstå hur de proteiner och lipider som bygger upp membranen påverkar deras egenskaper och dynamik. Fokus ligger på specifika proteiner som skulpterar membranens form till små blåsor. Vissa proteiner skapar blåsor som är viktiga för att reglera cellens upptag och utsöndring av fett, medan proteiner från speciella virus bildar membranblåsor inom vilka de kopierar sin arvsmassa. Målet med forskningen är att i detalj förstå vad som ger membraner deras form och egenskaper och därigenom designa läkemedel som kan motverka fetma och virusinfektioner.

KLAS MARKSTRÖM

Professor i diskret matematik
1 oktober 2020

Från slump till struktur

Diskret matematik är det breda delområde av matematiken som studerar objekt bestående av distinkta byggblock. Exempelvis heltal, grupper av atomer i ett kristallgitter eller bitarna i en modern dators minne.

Klas Markströms forskning innehåller matematiska verktyg som kan tillämpas på många olika typer av problem. Ena änden av hans arbeten handlar om vilka strukturer som uppstår i slumpstyrda objekt, såsom nätverk där länkar slumpmässigt skapas. I den andra änden finns frågor kring strukturen och lösningar på olika optimeringsproblem, bland annat hur ett nätverk kan se ut om det ska ha så många länkar som möjligt, samtidigt som det inte får innehålla någon otillåten del, till exempel tre noder som alla är länkade till varandra.

Tvärvetenskapliga utmaningar där de matematiska verktygen kan användas i praktiken, är något som engagerar Klas Markström. Det kan röra sig om fasövergångar i fysik, räknekonsten bakom kvantdatorer och den matematiska teorin bakom demokratiskt beslutsfattande.

Klas Markström föddes 1973 i Skellefteå där han också växte upp. Han läste sin grundutbildning inom fysik och matematik vid Umeå universitet och disputerade i matematik 2003. Åren 2004–2005 var han postdok. Först en termin vid University of Mississippi, USA, och därefter vid University of Cambridge, Storbritannien. Sedan 2006 har han varit lektor vid Umeå universitet och blev 2007 docent i matematik. Under åren 2009–2013 var han biträdande prefekt. 2018 och 2019 jobbade Klas Markström deltid vid Institutet för framtidsstudier.

Daniel Metcalfe föddes 1980 i Bristol, Storbritannien. 2007 disputerade han vid University of Edinburgh. Mellan 2008 och 2014 var han postdok vid universitetet i Oxford respektive Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå. Sedan 2015 har han undervisat i ekosystemvetenskap vid Lunds universitet. Daniel Metcalfe leder ett flertal klimatprojekt bland annat molnskogsprojektet cloudcurtain.org och ECOHERB, ett så kallat ERC Consolidator Grant från Europeiska forskningsrådet, om vilken påverkan växtätare har på ekosystem.

DANIEL METCALFE

Professor i ekologi

1 juni 2020

Vilka faktorer styr markbaserade ekosystem?

Daniel Metcalfe intresserar sig för de faktorer som styr hur markbaserade ekosystem fungerar, särskilt inom ramen för pågående klimatförändringar. Han har undersökt en rad påverkansfaktorer, såsom torka, bränder, växtätares inverkan och koldioxid, på otaliga känsliga ekologiska processer inom ekosystem som hittas i allt från tropisk regnskog till arktisk tundra.

Ett aktuellt exempel är den omfattande förändringen av molnförekomst i en tropisk molnskog (cloudcurtain.org), för att förstå vilka möjliga ekologiska konsekvenser de framtida torrare förutsättningarna får på den biologiska mångfalden där.

Den motivation som driver allt detta arbete är viljan att bidra med vetenskaplig kunskap som ska hjälpa till att utveckla mer effektiva och hållbara förvaltningsstrategier för ekosystem under pågående klimatförändring.

MARIA NILSSON

Professor i folkhälsovetenskap

1 september 2020

Granskar klimatförändringarnas effekter på hälsan

Klimatförändringarnas effekter på hälsan ses i hela världen, både i låg-, medel- och höginkomstländer. Särskilt sårbara är barnen. Även äldre, gravida och människor som lider av kroniska sjukdomar och psykisk ohälsa riskerar att drabbas hårdare.

Maria Nilsson med kollegor studerar sambandet mellan hälso-konsekvenser och förändringar i klimatet, och hur hälsosammare samhällen och beteendeställning kan ha en positiv effekt på både klimat och människors hälsa. Hon undersöker även kommunikationens roll. Hur det kommuniceras att människors hälsa påverkas av klimatförändringar, kan ha betydelse för viljan till minskade utsläpp.

Att tillgängliggöra forskningsbaserad kunskap är något som ligger Maria Nilsson varmt om hjärtat. Resultaten från forskningen kan användas som underlag för hur vi kan agera för att hejda klimatförändringarna och skydda människors hälsa. Det krävs omfattande internationella politiska beslut för en snabb övergång till en fossilfri framtid. Därför arbetar hon med att förse beslutsfattare inom och utom EU med oberoende vetenskaplig information om klimatförändringar och hälsa.

Maria Nilsson föddes 1959 i Umeå. Hon tog socionom-examen 1979 och disputerade 2009 i epidemiologi och folkhälsovetenskap vid Umeå universitet. Hon blev docent i folkhälsovetenskap 2017. Under postdok 2009–2011 samordnade hon uppbyggnaden av forskningstemat klimatförändringar och hälsa och började forska på ämnet. Hon verkar för uppbyggnad av universitetets forskningskompetens inom området och utvecklar tvärvetenskapliga samarbeten på universitetet och internationellt. Hon är chefredaktör för tidskriften Global Health Action och ordförande i Lancet Countdown: Health and climate change in Europe.

Pär Nordin föddes 1954 och växte upp i Nacka. Han avlade läkarexamen 1988 vid Karolinska Institutet, och fick specialistkompetens i allmänkirurgi 1995. Sedan 1998 är han överläkare vid kirurgkliniken, Östersunds sjukhus. Disputerade 2003 vid Linköpings universitet. Docenturkompetens fick han 2010 och anställdes som lektor vid Umeå universitet, Institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, 2011. I femton års tid har han varit registerhållare för Svenskt Bräckregister.

PÄR NORDIN

Professor i kirurgi

1 juni 2020

Söker kostnadseffektiva tekniker och material

Populationsbaserad forskning har visat sig ha stor betydelse för återkoppling och förbättring i vården av patienter. I egenskap av mångårig registerhållare för ett av våra över 100 nationella kvalitetsregister genomför och handleder Pär Nordin ett stort antal registerbaserade- och samkörningsstudier.

Inom den kliniska forskningen har Nordin flera pågående projekt. Det gäller framför allt globala forskningsprojekt i låginkomstländer med målsättningen att hitta mer kostnadseffektiva tekniker och material inom basal kirurgi. Det har visat sig ge möjlighet till ett betydligt större antal patienter att få tillgång till nödvändig behandling som tidigare varit för kostsam. Vidare projekt där förlossningsskador (analsfinkterskador) och medicinska och kirurgiska komplikationer till kejsarsnitt studeras.

Pär Nordin leder även ett GIS-forskningsprojekt, "Geografisk fördelning och influenser av utvalda maligna sjukdomar i Sverige". Syftet med projektet är att studera potentiella geografiska, miljömässiga och demografiska influenser genom samkörning mellan svenska nationella kvalitetsregister, SCB och GIS-plattformen.

JOHAN OLOFSSON

Professor i ekologi

1 juli 2020

Djur och klimat påverkar arktiska ekosystem

I nästan alla områden med vegetation i Arktis finns också växtätande djur. Både ett ändrat klimat och växtätande djur är viktiga för hur arktiska ekosystem har förändrats under de senaste decennierna, och hur de kommer att förändras i framtiden.

Johan Olofssons forskning fokuserar på hur växtätande djur och ett ändrat klimat påverkar arktiska ekosystem. Renar, sorkar och lämlar har varit centrala växtätare i den forskningen eftersom de finns i nästan hela Arktis. Genom att kombinera långtidsexperiment i Abisko med jämförande studier i olika områden i Arktis har Johan Olofsson utvecklat en generell förståelse för hur växtätare påverkar dessa system. På senare år har drönare utvecklats till ett viktigt verktyg, eftersom det möjliggör detaljerade studier i stor skala.

En viktig kunskap som framkommit i Johan Olofssons forskning är att betande djur till viss del motverkar de förändringar av den arktiska vegetationen som den globala uppvärmningen orsakar. Forskningen kan användas för att minska de negativa effekterna av klimatförändringar på den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion såväl i den svenska fjällvärlden som i hela Arktis.

Johan Olofsson föddes 1972 i Umeå. Han avlade masterexamen i biologi 1996 och disputerade 2001 vid Umeå universitet inom ämnet ekologi. 2002-2003 gjorde han en postdoktjänstgöring vid Imperial College, London, och återvände 2003 till Umeå universitet och startade sin egen forskargrupp. Johan Olofsson är engagerad i grundutbildningen som programansvarig för masterprogrammet i ekologi och för frågor kring undervisning och forskning på nationell nivå som ordförande för Svenska föreningen Oikos.

Linda Rönnberg föddes 1977 i Sävar. Efter en politices magisterexamen vid Umeå universitet och en doktorsexamen i statsvetenskap vid samma lärosäte erhöll hon en fyraårig forskarassistenttjänst finansierad av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté. 2012 antogs hon som docent i statsvetenskap vid Umeå universitet. Sedan 2014 är hon verksam vid Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap. Hon är också deltidsanknuten till Åbo universitet, Finland.

LINDA RÖNNBERG

Professor i pedagogiskt arbete med inriktning mot styrning och utvärdering av utbildning
1 maj 2020

Det pedagogiska arbetets politiska dimensioner

Linda Rönnbergs forskning handlar om hur skola och utbildning styrs och hur det pedagogiska arbetet påverkas av politiska beslut.

De senaste decennierna har varit utbildningspolitiskt reformintensiva. Det pedagogiska arbetet har bland annat påverkats av en ökad marknadsutsättning och privatisering i kombination med intensifierad utvärdering och granskning. Linda Rönnberg har lett och medverkat i flera forskningsprojekt som studerat sådana förändringar. Marknadsiering och privata aktörers roll, skolinspektion och utvärdering samt internationalisering i svenskt och jämförande perspektiv är några områden som forskningen omfattat.

Skola och utbildning är politiskt prioriterade, men svårstyrda områden med stor betydelse för både samhällets och individens framtida utveckling. Kunskap om hur utbildningspolitik formuleras och genomförs är viktig eftersom den sätter ramarna för det pedagogiska arbetet och därmed vad barn, elever och studenter möter i sin utbildning. Sådan kunskap är också viktig för politiska beslutsfattare eftersom den handlar om legitimitet och hur demokratin fungerar.

MARIA RÖNNLUND

Professor i pedagogiskt arbete

1 maj 2021

Utbildningens betydelse för framtidens samhälle

Barns och ungdomars utbildning lägger grunden för deras framtida lärande och utveckling och för samhällets kunskaps- och kompetensförsörjning på lång sikt. Att problematisera och belysa utbildning ur olika perspektiv är därför av största vikt. Maria Rönnlund forskar om utbildning, ofta med utgångspunkt i problem eller dilemman i skolans och förskolans pedagogiska praktik.

Ett projekt handlar om ungas vägar genom skolsystemet och övergången mellan utbildning och arbete. Tillsammans med en kollega följer hon unga som växt upp i landsbygdskommuner för att få kunskap om vad som påverkar deras studie- och yrkesval på individnivå men även hur övergångarna kan förstås i ljuset av regionala skillnader i landet vad gäller tillgång till arbete, utbildning, bostäder och offentlig service. Projektet kan ge stöd för utformning av politik när det gäller att hantera unga människors allt längre och mer osäkra övergångar från skola till arbete. Projektet har även regionalpolitisk relevans då det ger kunskap om unga människors livsval och strategier på landsbygden i en tid av regional omstrukturering.

Maria Rönnlund föddes i Skellefteå 1962, och växte upp i Sävar. Hon utbildade sig till ämneslärare på 1980-talet. År 2011 disputerade hon vid institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap vid Umeå universitet i ämnet pedagogiskt arbete. Därefter var hon postdoktor och erhöll sedan en forskartjänst på institutionen för idé- och samhällsstudier. År 2016 blev hon docent och återvände till institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap. Hon ägnar sig främst åt forskning – projekt finansierade av Lärarhögskolan samt externt finansierade – men undervisar också.

Annika Egan Sjölander föddes 1971 i Umeå. Hon avlade högskoleexamen vid Högskolan i Sundsvall/Härnösand 1993 och disputerade 2004 i medie- och kommunikationsvetenskap vid Umeå universitet. Hon leder universitetets forskarnätverk Umeå Transformation Research Initiative, var ordförande i sektionen för vetenskaps- och miljökommunikation i European Communication Research and Education Association 2012–2018 och föreståndare för humanistiska fakultetens forskarskola, Umeå universitet, 2014–2018. Hon blev docent 2013, var gästforskare 2009 vid Lancaster University, Storbritannien, och forskarstuderande vid University of California, Berkeley, USA, 1999/2000.

ANNIKA EGAN SJÖLANDER

Professor i medie- och kommunikationsvetenskap
1 april 2022

Kommunikation *för* hållbara samhällen

Vi lever i en tid med komplexa utmaningar som ofta är kopplade till miljön och människans påverkan på naturen. Klimatkrisen är bara ett exempel. Situationen ställer extraordinära krav på demokratin och kräver välfungerande samhälleliga beslutsprocesser. Hur vi kommunicerar om problemen är centralt eftersom det påverkar resultaten och i slutänden samhällets förmåga att hantera situationer.

”Kommunikation *för* hållbara samhällen i den antropocena eran” är namnet på det forskningsprogram som Annika Egan Sjölander leder sedan många år. Syftet är att bidra med kunskap om kommunikationens betydelse för omställningen till mer hållbara samhällen. Det görs genom att kritiskt granska hur vi kommunicerar om och hanterar gemensamma angelägna problem, exempelvis i traditionella nyhetsmedier, i sociala medier, på digitala plattformar eller i olika medborgardialoger. Tvärvetenskap och samverkan med samhällsaktörer är viktigt i hennes forskning. Forskningen bidrar med vetenskapliga perspektiv på komplexa utmaningar som olika beslutsfattare har att hantera. Idealt sett skapar den förståelse och utgör relevant beslutsunderlag.

MIKAEL STATTIN

Professor i sociologi

1 mars 2020

Äldre befolkning utmanar välfärdssamhället

Vi lever idag allt längre och enligt den svenska pensionsåldersutredningen från 2013 måste vi därför arbeta längre. Risken är annars stor att samhället drabbas av stora ekonomiska konsekvenser som på sikt kan komma att äventyra välfärdens finansiering och kvalitet. Pensionsåldern påverkas av en rad faktorer på såväl samhälls- som individnivå. En särskild utmaning handlar om hur arbetslivet kan anpassas för att möjliggöra ett förlängt arbetsliv för fler än redan privilegierade grupper.

Mikael Stattin strävar, i sin forskning, efter att förbättra kunskapen om den komplexa orsaksbild som styr arbetslivets längd. Bland annat undersöker han organisationers och arbetsgivares betydelse för äldre arbetstagares möjligheter att arbeta i hög ålder. Förutom det är han involverad i olika nationella och internationella forskningsprojekt som i bred mening studerar äldre och åldrande utifrån ett välfärdsperspektiv. Han har även ansvarat för utvecklingen av en svensk datainfrastruktur för äldreforskning.

Mikael Stattin föddes i Umeå 1959. Han avlade sin kandidatexamen i personal- och arbetslivsfrågor 1989 och disputerade 1998 i sociologi vid Umeå universitet. Avhandlingen behandlade orsaker till att människor lämnar arbetslivet i förtid. Han blev docent i sociologi 2010 och har varit involverad i internationella forskningsprojekt och även gästforskat i Melbourne, Australien. Engagemanget för grundutbildning är starkt och han har i olika perioder varit samordnare för personalvetarprogrammet.

Per Stål är född i Skellefteå 1955 och blev legitimerad tandläkare 1992. Efter forskningsstudier vid universiteten i Umeå och Padua, Italien, tog han sin doktors-examen i medicin 1994. Han blev docent 2002 och är sedan 2012 forskningsledare vid laboratoriet för muskelbiologi. Per Stål har även haft ett stort engagemang inom grundutbildning och 2018 antogs han som meriterad lärare. Han har erhållit ett flertal utmärkelser för sin undervisning och forskning.

PER STÅL

Professor i anatomi

1 februari 2020

Fokus på muskler hos friska och sjuka

Skelettmuskler har en anmärkningsvärd plasticitet. Träning kan öka muskelmassa och förändra muskelns funktionella egenskaper genom att modifiera sin energimetabolism, proteinsyntes, kärlförsörjning och sammansättning av kontraktila motorproteiner. Adaptationen regleras genom ett komplext system av signalmolekyler som även bidrar till att skydda, läka och återbilda muskelceller vid skada. På andra sidan av spektrumet leder inaktivitet, åldrande, sjukdom och nervskador till specifika förändringar som försvagar muskelcellen.

Per Ståls forskning är fokuserad på att öka kunskapen om frisk och sjuk muskulatur. I sin forskning försöker han på strukturell och molekylär nivå förstå vilka mekanismer som är inblandade vid skada, sjukdom och läkning och hur åldrandet och olika typer av träning och medicinsk behandling påverkar processerna.

Genom att kartlägga förändringar och biologiska processer i människans muskler vid sjukdom och skada och hur cellerna adapterar till olika stimuli, ökar möjligheten att utveckla preventiva åtgärder och adekvata behandlingsmetoder.

PETER SUNDSTRÖM

Professor i neurologi

1 januari 2022

Miljöfaktors betydelse för uppkomsten av MS

Multipel skleros, MS, är en autoimmun sjukdom där immunförsvaret angriper hjärna och ryggmärg. Sjukdomen bryter ofta ut mellan 20 och 40 års ålder, men grunderna till sjukdomen läggs redan i barndomen eller tonåren. Trots att det idag finns högeffektiv behandling drabbas en del patienter av betydande neurologisk funktionsnedsättning. MS orsakas av en blandning av genetisk sårbarhet och miljöfaktorer, men orsakerna är inte helt klarlagda. För att förstå vilka orsaker som bidrar krävs att de studeras före sjukdomsdebuten.

Peter Sundströms forskning är inriktad på miljöfaktors betydelse för uppkomsten av MS. Tidigare studier har påvisat flera riskfaktorer för att utveckla MS, till exempel körtelfebervirus, rökning, låga D-vitaminnivåer och övervikt i ungdomen. I Sverige finns goda möjligheter att bedriva forskning om miljöfaktors betydelse. Kombinationen av biobanker med frysta blodprover som sparats i decennier och rikstäckande patientregister är världsunik. Biobanksproverna kan ge exakta skattningar av olika riskfaktorer som kan jämföras med blodprovresultat från personer som inte har utvecklat MS.

Peter Sundström föddes 1964 i Gävle och växte upp i Skogstibble utanför Uppsala. Han avlade läkarexamen 1992 vid Uppsala universitet och disputerade 2003 i ämnet neurologi vid Umeå universitet. Peter Sundström var postdoktor 2004–2007 vid Umeå universitet. Han tjänstgjorde som universitetsöverläkare 2014–2017 och som universitetslektor i neurologi 2017–2021 vid Umeå universitet.

Vicenç Torra föddes 1968 i Barcelona, Katalonien, Spanien. Han avlade 1994 doktorsexamen vid Polytechnical University of Catalonia. Han har varit lektor i Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, och forskningslektor vid Artificial intelligence research institute, Barcelona. Sedan 2014 är Vicenç Torra professor vid Högskolan i Skövde och 2018–2020 vid Hamilton Institute, Maynooth University, Irland. Han är både IEEE och EurAI Fellow. Han har skrivit sex böcker, bland andra Modeling decisions (med Y. Narukawa) och Data privacy.

VICENÇ TORRA

Professor i artificiell intelligens
med inriktning mot dataskydd och informationssäkerhet
1 maj 2020

Utvecklar algoritmer för att skydda data

Företagen samlar in data från kunder. Internettjänster noterar alla våra transaktioner. Nuförtiden är en mycket stor del av våra liv i virtuell miljö. Informationen kan användas till att personifiera företagens tjänster. På så sätt kan de med annonser rekommendera böcker och cd-skivor när vi besöker en webbsida. Informationen kan innehålla konfidentiell data som vi inte vill att andra ska upptäcka. Företagen vill och behöver dela denna information för att förbättra sina produkter och tjänster.

Datadrivna modeller beräknas med hjälp av statistik och maskin-inlärningstekniker. Modellerna är användbara i alla slags applikationer, men tyvärr kan de innehålla spår av originaldata. I vissa situationer kan man genom att iaktta modellen se att data från en viss person används. Inom forskningsområdet privathet studerar Vicenç Torra hur data bör delas och behandlas så att inte känslig information avslöjas. Algoritmer utvecklas för att skydda data och bygga säkra datadrivna modeller. Målet är att alla AI- och ML-relaterade beslutsfattande processer ska vara transparenta och inte avslöja känslig information.

CONSTANTIN URBAN

Professor i immunologi

1 april 2021

Bättre behandlingsstrategier vid svampinfektioner

Trots stora framsteg inom sjukvården är diagnostik och behandling av infektionssjukdomar alltför en stor utmaning - i synnerhet svampinfektioner, så kallade mykoser. Dessa livshotande infektioner uppstår framför allt hos patienter med behandlingar där immunförsvaret tillfälligt måste sättas ur spel. Effektiv behandling mot mykoser saknas, då många preparat har kraftiga biverkningar och resistensutveckling är vanlig.

Constantin Urban strävar i sin forskning efter att förstå samspelet mellan invasiva svampar och vårt medfödda immunförsvaret, med särskilt fokus på neutrofiler. Dessa värdceller utgör en första försvarslinje mot attackerande mikrober, och är laddade med en arsenal av antimikrobiella ämnen, för effektiv avdödning av inkräktare. Studierna kan bidra till ökad förståelse för hur sjukdomsframkallande svampar överlistar ett försvagat immunsystem, samt hur vårt intakta immunförsvaret förhindrar skadlig svamptillväxt. Denna kunskap kommer att bana väg för nya och bättre behandlingsstrategier.

Constantin Urban föddes 1973 i Stuttgart i Tyskland och växte upp i Waiblingen. Han avlade masterexamen i teknisk biologi 2000 vid Universitet Stuttgart. 2005 disputerade han vid samma universitet inom ämnet mikrobiologi och genetik. 2005 till 2008 tjänstgjorde han som postdoktor vid Max Planck Institut för Infektionsbiologi i Berlin. 2009 blev han gruppleddare vid Laboratoriet för Molekylär Infektionsmedicin (MIMS) vid Umeå universitet och 2012 fick han en gruppleddartjänst som pre-klinisk forskare vid institutionen för klinisk mikrobiologi. 2013 blev han docent och 2016 universitetslektor i immunologi vid samma institution.

Christina West föddes 1969 i Umeå och växte upp i Umeå och Stockholm. Hon avlade läkar-examen vid Umeå universitet 1996 och disputerade 2008 i ämnet pediatrik, med en avhandling om hälsosamma bakterier, immunförsvar och allergiutveckling. 2009 blev hon specialist i barn- och ungdoms-medicin och därefter postdoktor vid Childhood Allergy and Immunology Research Group vid University of Western Australia. 2011 erhöll hon Umeå universitets karriärbidrag och startade sin egen forskargrupp. Hon blev subspecialist i barn- och ungdomsallergologi 2013 och docent 2014, då hon också erhöll Skytteanska samfundets pris till en yngre välförtjänt forskare.

CHRISTINA WEST

Professor i pediatrik
1 juli 2021

Varför barn blir allergiska och hur vi skulle kunna förhindra det

Allergier och astma har ökat de senaste decennierna. Teorierna om varför är många men det är otvetydigt att vår moderna livsstil påverkar. Barn föds med ett otränat immunförsvar som behöver utsättas för olika exponeringar från omgivningen för att lära sig att reagera på "rätt" saker.

Christina West undersöker hur mikrobiotan i magtarmkanalen och på huden påverkar risken att utveckla allergi och astma. I ett projekt studerar hon hur infektionsförebyggande kontrollåtgärder under Covid 19-pandemin påverkar risken att insjukna i allergiska sjukdomar. I en studie undersöker hon om det går att förebygga allergi genom att smörja in barn som fötts med kejsarsnitt med tarm- och underlivsbakterier från mamman. Hon ansvarar också för en studie som går ut på att få mjölk-allergiska barn att tåla mjölk. Att kunna förebygga allergi är förstås det bästa, men för de barn som redan utvecklat allergi, behöver framgångsrika behandlingar utvecklas.

JOHAN WIKNER

Professor i ekologi med inriktning mot
marin mikrobiologi och miljöanalys
1 april 2020

Mikroorganismers samspel avgörande för ett friskt hav

Varje liter havsvatten innehåller miljarder bakterier, encelliga djur och virus. De är jordens äldsta och samtidigt mest förekommande organismer. De har en enorm tillväxthastighet och förmåga att utnyttja näring. Utan dessa mikroskopiska grovarbetare skulle våra hav och sjöar se ut som ärtsoppa. Tack vare deras idoga verksamhet kan vi i stället doppa fötterna i ett till synes rent vatten. Och där, i ett mikroskopiskt format, gömmer sig ett helt ekosystem att upptäcka och förstå.

Johan Wikner studerar marina prokaryoter, som utgör två av de tre stora grenarna i livets släkträd: bakterier och arkéer. Forskningen har inriktats på om de kan använda löst organiskt kol från tillrinnande älvar som föda, hur det påverkar förbrukningen av syre samt produktionen av växter och djur i havet. Resultaten visar att vissa släkten av prokaryoter kan konsumera och bryta ner organiskt kol från land. Det bidrar till syrekonsumtionen i havet, men hämmar samtidigt produktionen av fisk och skaldjur. Denna kunskap är viktig för att våra myndigheter ska kunna åtgärda syrebrist- och övergödningsproblem.

Johan Wikner föddes i Luleå 1961. Han tog fil kand-examen i mikrobiologi 1984 och doktors-examen vid Umeå universitet 1989. Postdoktorala studier genomfördes vid University of California San Diego, USA, 1989–1992. Han var avdelningsdirektör inom miljöanalysverksamhet vid Umeå marina forskningscentrum, UMF, 1993–2007, blev docent 1999 och universitetslektor 2008. Johan Wikner har haft stort engagemang för havsmiljön och varit vikarierande föreståndare för UMF 1994–1997. Han är ordinarie föreståndare sedan 2013.

Danielle Wilde föddes 1967 i Wollongong, Australien. Hon avlade masterexamen i interaktionsdesign 2003 vid The Royal College of Art, i London, och doktorsexamen 2012 vid Monash University och Australiens Commonwealth, Scientific and Industrial Research Organisation Division of Material Science and Engineering. Hon är biträdande redaktör för *She-Ji: Journal of Design, Economics & Innovation*, ledamot i akademiska rådet vid Estonian Academy of Arts doktorandskola samt ledamot av flera internationella kommittéer, styrelser och arbetsgrupper. Hon har erhållit stipendier och utmärkelser.

DANIELLE WILDE

Professor i design med inriktning mot hållbarhet
1 mars 2022

Att skapa en framtid där alla arter kan blomstra

Danielle Wildes forskning reflekterar över våra matvanor och materialval och hur de kan ändras för att ge värdighet och rättvisa åt både människor och icke-människor. Genom att använda designforskningsmetoder som utmanar, provocerar och ger upphov till nya visioner utforskar hon hur vi kan skapa en framtid där fler arter kan blomstra tillsammans. Hon ställer utmanande frågor om gränserna mellan natur och kultur, människor och icke-människor, konst och vetenskap. Tänk om de flesta av de material vi använder kan ätas av någon? Vilka principer, tekniker och metoder behövs för en rättvisare fördelning av våra resurser? Hur kan lust till mat vara en drivkraft för positiv ekosystempåverkan? Om vi arbetar tillsammans - vilka möjligheter kan vi då frambringa? Danielle Wilde arbetar med olika aktörer från civilsamhället. För närvarande hjälper hon tolv europeiska städer med att i Living Labs arbeta för mer hållbara och kreativa matsystem.

MIKAEL WINBERG

Professor i naturvetenskapernas didaktik

1 december 2021

Att premiera lärande framför prestation i skolan

Barn föds med en naturlig nyfikenhet och när skolan börjar har de ofta stora förväntningar och lust att lära. I takt med att eleverna passerar genom skolsystemet är det vanligt att deras målsättningar skiftar - från att förstå och utvecklas till att prestera och hävda sig i konkurrens med andra - och att de i allt högre grad känner sig styrda av yttre krav i sitt lärande. Det kan i sin tur leda till stress och sämre lärande. Mikael Winberg fokuserar i sin forskning på att förstå vad som orsakar denna trend och söker finna undervisningsmetoder för att vända den. Han intresserar sig särskilt för att finna orsaker till att elever utvecklar olika typer av motivation för lärande i naturvetenskap och matematik, samt att förstå vilka konsekvenser det har för elevernas lärande och välmående.

Resultaten av hans forskning kan dels komma att användas av lärare i utvecklingsarbete, dels som vägledning för andra intressenter och beslutsfattare inom skolan. Forskningen kan i förlängningen bidra till att skolans undervisning utformas på ett sätt som betonar, möjliggör och premierar lärande framför prestation och som stimulerar alla elever att vilja lära.

Mikael Winberg föddes 1963 i Täby där han också växte upp. 1991 avlade han både examen i mikrobiologi och gymnasie-lärarexamen. 2006 disputerade han vid Umeå universitet, inom ämnet kemi med inriktning mot kemididaktik. Mikael Winberg arbetade som lärare i ungdomsskolan 1990–2000. År 2000 påbörjade han sina doktorandsstudier och 2018 blev han docent i kemididaktik.

Anna Överby Wernstedt föddes 1978 i Älvsbyn. Hon avlade civilingenjörsexamen i teknisk biologi 2003 vid Umeå universitet och disputerade 2007 vid Karolinska institutet inom ämnet virologi. Mellan 2007–2010 gjorde hon postdoktortjänst vid University of Freiburg. 2010 rekryterades hon till Umeå universitet, som MIMS gruppleddare och bildade egen forskargrupp. 2014 blev hon docent i virologi. Hon har fått utmärkelser som exempelvis Ingvar Carlsson Award, Framtidens Forskningsledare från Stiftelsen för strategisk forskning samt Sven och Ebba-Christina Hagbergs Pris i Biokemi.

ANNA ÖVERBY WERNSTEDT

Professor i immunologi med inriktning mot virala infektioner
1 februari 2022

På jakt efter framtidens botemedel mot TBE

Fästingviruset TBE har ökat i Sverige de senaste 20 åren. TBE är en mycket svår sjukdom som kännetecknas av inflammation av hjärnan. 30-50 procent av de som insjuknar blir inte fullt återställda. Idag finns ingen behandling om man blir sjuk. Patienter får förlita sig på att det egna immunförsvaret kan ta hand om viruset.

Anna Överby Wernstedts forskning fokuserar på hur kroppen och hjärnan försvarar sig mot TBE. Hon studerar kampen som startar så fort en virusinfektion tar sig till hjärnan. Hon undersöker dessutom hur olika celler i hjärnan samspelar, för att förhindra att infektionen sprids och på vilket sätt det i sin tur kan leda till allvarlig inflammation. Målet är att förstå hur viruset tar sig in i hjärnan och orsakar inflammation, men också hur kroppens egna tidiga försvar motverkar och förhindrar spridning av virus i hjärnan.

Resultaten från studierna ger mer kunskap om virusets och immunförsvarets effekter på hjärnan. Det är viktigt för att i framtiden kunna behandla virussjukdomar som till exempel TBE.

The background of the image is a solid dark blue color with a repeating pattern of stylized, light blue leaves. The leaves are arranged in vertical columns, with each leaf having a central vein and several smaller veins branching off. The pattern is dense and covers the entire area.

**PRISTAGARE
VID UMEÅ UNIVERSITET**

Lars-Fredrik Andersson föddes 1974 i Umeå där han också växte upp. Han disputerade i ekonomisk historia 2005 vid Umeå universitet. Mellan 2006 och 2008 arbetade han som kvalificerad analytiker vid myndigheten Tillväxtanalys. 2008 erhöll han forskningsanslag och återvände till Umeå för att forska om försäkringssystem. 2010 blev han docent. 2013 erhöll han och Liselotte Eriksson ett forskningsanslag om sjukförsäkringar. 2016 fick de ett anslag med fokus på hälsa utifrån ett historiskt perspektiv och 2021 anslag för att studera hälsan hos människor som överlevde spanska sjukan.

LARS-FREDRIK ANDERSSON

Nordeas vetenskapliga pris 2022

Lära av historien

Lars-Fredrik Andersson vill med sin forskning bidra till en ökad förståelse av samhällsutvecklingen utifrån ett ekonomiskt-historiskt perspektiv. Genom att ta fasta på det historien kan lära oss kan vi få viktiga insikter som hjälper oss att fatta bra beslut i ett framtida samhälle. Hans forskning om överlevarna från spanska sjukan kan påvisa vilka kortsiktiga och långsiktiga hälsoeffekter som den pandemin orsakade. Forskningen om hur försäkringssystem har utvecklats utifrån ett historiskt perspektiv kan lära oss om vilka förtjänster som olika typer av försäkringar har haft för samhället men också vilka problem som funnits med olika försäkringssystem och vilka konsekvenser de har haft för olika grupper. En viktig fråga är hur valet mellan offentlig och privat försäkring kan påverka hur effektivt resurser används och vilka fördelningseffekter som uppstår. Lars-Fredrik Andersson brinner särskilt för att forska inom områden som har stor betydelse för vår historia och vår framtid. Med ökad kunskap vill han bidra till mer informerade beslut i samhället.

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framför allt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

LUDVIG BACKMAN

Kungl. Skytteanska Samfundets pris
inom medicin 2020

Bukfett kan hjälpa muskler att läka efter nervskada

Skador på nerver är en mycket vanlig följd av olyckor. När nerver skadas förlorar de kontakten med musklerna och drabbas av en oförmåga att röra sig. Trots att nerver kan repareras med hjälp av kirurgiska tekniker måste de sedan växa tillbaka hela vägen från skadan till musklerna. Det är en långsam process som i värsta fall innebär att muskeln förändrats så till den grad att den förlorade funktionen blir bestående. Att förhindra den nedbrytande processen i muskeln är avgörande för att rädda patientens framtida funktion.

Ludvig Backmans forskning utreder om stamcellers egenproducerade tillväxtämnen kan skydda musklerna. Han har visat att celler från fettvävnad producerar rikligt med tillväxtämnen som effektivt skyddar muskelcellerna mot celldöd och ökar celldelning. Forskningen tyder på att fettvävnad kan vara fördelaktig i behandlingen av musklerna, vilket skulle kunna ha stor betydelse för de många personer som drabbas av detta svårbehandlade och utdragna tillstånd.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Ludvig Backman föddes 1983 i Umeå. Han avlade sjukgymnastexamen 2008 vid Karolinska Institutet i Stockholm och disputerade 2013 vid Umeå universitet på en avhandling om mekanismer bakom sjukdomstillstånd i muskelsenor. Forskningen i Umeå har varvats med undervisning och gästforskarperioder vid University of British Columbia, Vancouver. Sedan 2017 är han universitetslektor vid Institutionen för samhällsmedicin och rehabilitering. Han blev docent 2017 och var huvudhandledare till en doktorand som disputerade 2020.

Johanna Björklund föddes 1978 i Sundsvall och växte upp i Umeå. Hon avlade masterexamen i datavetenskap 2003 vid Umeå universitet och disputerade 2007 inom ämnet datalogi. Johanna Björklund är även medgrundare av teknikföretagen Codemill och Adlede. Hon tog initiativet till och leder nu WASP:s forskningsarena för Media och Språk. Förutom det engagerar hon sig i jämställdhets- och hållbarhetsfrågor inom forskning och entreprenörskap.

JOHANNA BJÖRKLUND

Nordeas vetenskapliga pris 2021

Demokratiserar produktionen för nytt medieinnehåll

Digital media upptar en allt större del av våra liv. Därför har behovet av att automatisera uppgifter kopplade till produktion och hantering av media ökat. Till exempel att skapa undertexter till videofilmer eller summera nyhetsartiklar. För att göra det på ett bra sätt krävs djupare analysmetoder för media än vad som tidigare har varit möjligt.

Johanna Björklund utvecklar metoder för att översätta digital media, till exempel text, bild, och video, så att det blir enklare för datorer att hantera. Hon brinner för forskning som går hela vägen från abstrakt idé till konkret nytta.

Forskningen kan sänka tröskeln för att skapa nytt medieinnehåll och på så vis demokratisera produktionen och göra den tillgänglig till en bredare grupp. Den kan också öppna för helt nya former av media, där tittaren skapar berättelsen tillsammans med systemet. Hennes arbete kan dessutom bespara människor monotona arbetsuppgifter och tid.

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framför allt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

YONGYANG CAI

THOMAS S. LONTZEK

Erik Kempes pris 2021

Osäkerhet och framtida samhällskostnader av koldioxidutsläpp

Osäkerhet kring framtiden spelar en central roll för ekonomisk analys av klimatförändringar, dels därför att ekonomiska beslut nästan alltid fattas under osäkerhet, dels därför att klimatsystemet kännetecknas av sin egen osäkerhet. Trots det bortser ekonomi-klimatmodeller ofta från problem som har med risk och osäkerhet att göra.

Yongyang Cai och Thomas S. Lontzek tilldelas Erik Kempes pris för sitt arbete med att integrera osäkerhet om framtida ekonomiska villkor respektive klimatvillkor i en modell som kopplar samman ekonomisk aktivitet och klimatförändringar. De har dessutom visat hur osäkerhet om framtida villkor för ekonomi och klimat leder till osäkerhet om framtida samhällskostnader av ytterligare koldioxidutsläpp. Den kostnaden är i sin tur den viktigaste bestämningsfaktorn bakom en effektiv koldioxidskatt. Yongyang Cai och Thomas S. Lontzek har därför både bidragit till forskningslitteraturen genom sitt modelleringsarbete och med insikter av stor praktisk policyrelevans.

Stiftelsen Seth M. Kempes minne beslöt år 1995 att inrätta ett pris till författaren av den bästa artikel inom området miljö- och naturresurs-ekonomi som under de senaste två åren har publicerats i en välrenommerad vetenskaplig tidskrift. Författaren måste vara knuten till en europeisk forskningsinstitution. Priset delas ut vartannat år och tillkännages först vid EAERE:s årliga konferens.

Yongyang Cai föddes 1973 i Dong-yang, Kina. Han dispute-rade i beräkningsmatematik vid Stanford University 2010 och är sedan 2016 Associate Professor vid Ohio State University i USA. Han forskar om miljöekonomi och beslut under osäkerhet.

Thomas S. Lontzek föddes 1978 i Aachen, Tyskland. Han dispute-rade i nationalekonomi vid Kiel University 2009 och är sedan 2016 professor i nationalekonomi vid RWTH Aachen University i Tyskland. Han forskar om miljö-ekonomi och klimatpolitik.

Bo Carlberg föddes 1952 och växte upp i Vännäs. Han avlade läkarexamen i Linköping 1977 och disputerade 1993 vid Umeå Universitet. Den kliniska verksamheten som läkare ser han som sin viktigaste gärning och inspirationskälla. Bo Carlberg blev docent 2007. Han fick läkarprogrammets pedagogiska pris 2011 och Svensk Internmedicinsk förenings stora pris 2021. Utöver det har han haft uppdrag åt bland annat Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Socialstyrelsen, International Society of Hypertension och WHO.

BO CARLBERG

Margareta och Eric Modigs pris 2021

Påverkar riktlinjer för behandling av högt blodtryck

Hjärt-kärlsjukdomar är idag den vanligaste orsaken till att människor blir sjuka och dör i Sverige. Risken för hjärt-kärlsjukdomar ökar med högt blodtryck. Förhöjt blodtryck är därför en viktig riskfaktor. Dessutom går den att påverka.

Bo Carlberg studerar både förekomsten av förhöjt blodtryck men även dess risker, ur flera aspekter. Det finns en stor mängd information om sambandet mellan behandling av högt blodtryck och hjärt-kärlsjukdomar. Informationen använder han i sin forskning. Han sammanställer, analyserar och värderar den. Studier av det totala utfallet av flera liknande studier kallas att göra metaanalyser. Målet med forskningen är att få större kunskap om hjärt-kärlsjukdomar och kunna ge bättre behandling för att förebygga att människor blir sjuka. Forskningsresultaten har påverkat internationella riktlinjer för behandling och i och med det även vår behandling av högt blodtryck.

Speciellt brinner Bo Carlberg för processen att kritiskt värdera hur forskningsresultat ska användas praktiskt inom sjukvården.

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och hans hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset delas ut till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

PER ENBLAD

Swedbanks och Sparbanksstiftelsen
Norrlands vetenskapliga pris till Amanda och Per-Algot
Mångbergs minne 2021

Förbättrar behandling vid akuta hjärnskador

Traumatisk hjärnskada och hjärnblödningar är vanliga och allvarliga tillstånd. Den ohälsa som akuta hjärnskador svarar för idag är omfattande, både i Sverige och över hela världen.

Per Enblads forskning handlar om akuta hjärnskador. Speciellt intresserar han sig för att undersöka hjärnans blodflöde. Han har haft stort engagemang för patienter på neurointensivvården med akuta hjärnskador efter trauma och blödningar. Resultat från studierna visar att blodtrycksbehandlingen eventuellt ska styras av patientens förmåga att reglera blodflödet i hjärnan - något som kan variera mellan olika patienter och över tid, under den period som de får intensivvård.

Forskningen kan leda till att nya behandlingskoncept introduceras och utvecklas. Målet är att optimera intensivvården vid behandling av sjukdomar i nervsystemet och ge bättre vård till patienter med akuta hjärnskador.

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att "priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna".

Per Enblad föddes 1958 i Borlänge. Han avlade läkarexamen 1983 efter studier vid Uppsala universitet och Linköpings universitet. 1984 blev han legitimerad läkare och 1987 doktor i medicinsk vetenskap vid Uppsala universitet. Han blev specialist i allmän kirurgi 1989 och i neurokirurgi 1992. 1994 blev han docent i neurokirurgi vid Uppsala universitet. Han erhöll tjänst som överläkare i neurokirurgi på Akademiska sjukhuset 1997, blev adjungerad professor i neurokirurgi vid Uppsala universitet 2004 och har sedan 2008 lärostolsprofessuren i neurokirurgi där.

Malin Eriksson föddes 1969 i Örnköldsvik, där hon också växte upp. Hon avlade socionom-examen 1993, magisterexamen i socialt arbete 2001 och doktors-examen i folkhälsovetenskap 2010 – allt vid Umeå universitet. Hon blev docent i folkhälsovetenskap 2015 och professor i socialt arbete 2020. Sedan 2005 har Malin Eriksson bedrivit forskning i nära samarbete med Umeå kommun. Studierna handlar om socialt kapital, hälsa och förutsättningar för hälsofrämjande och socialt hållbara bostadsområden.

MALIN ERIKSSON

Nordeas och Umeå universitets innovationspris
för nyttiggörande 2022

Hälsofrämjande och socialt hållbara boendemiljöer

Vår hälsa och våra livschanser påverkas i hög grad av våra sociala nätverk och de miljöer vi lever och verkar i. Vi kan göra mycket i våra boende- och livsmiljöer för att skapa goda förutsättningar för hälsa, välmående och social hållbarhet. De globala hållbarhetsmålen – Agenda 2030 – slår fast att våra städer och bostadsområden ska vara socialt hållbara, men det är inte klart vad detta egentligen innebär och hur det kan åstadkommas. Malin Erikssons forskning syftar till att klargöra vad hälsofrämjande och socialt hållbara boendemiljöer innebär och hur de kan främjas. Hon studerar också hur begreppet socialt kapital kan användas för att vägleda insatser för hälsofrämjande och socialt hållbara boendemiljöer.

Malin Eriksson brinner för frågan hur vi kan skapa socialt inkluderande och socialt hållbara boendemiljöer. Hon fokuserar på hur vi kan främja positiva livsmiljöer snarare än hur vi kan motverka negativa tendenser. Resultaten av forskningen kan användas i strategiskt kommunalt utvecklingsarbete och för generell stadsplanering.

Nordeas och Umeå universitets Innovationspris för nyttiggörande synliggör extra framstående insatser inom innovation, implementering samt kommersialisering av forskningsresultat. Priset vänder sig till samtliga vetenskapsområden vid Umeå universitet.

RIKARD ERIKSSON

Nordeas vetenskapliga pris 2020

Förutsättningar för regional utveckling

Rikard Eriksson har i sin forskning fokuserat på varför geografiska skillnader i sysselsättning och inkomster tenderar att vara beständiga, och varför vissa regioner lyckas motstå och anpassa sig till ekonomiska kriser bättre än andra. Genom att särskilt belysa betydelsen av arbetskraftens kompetenser och hur de fördelas och förändras i tid och rum, har han bidragit till den internationella diskussionen om hur ekonomins mikroaktörer påverkar olika regioners förutsättningar för ekonomisk omvandling och förnyelse.

Det som framförallt uppmärksammats är Rikard Erikssons studier på registerdata om hur överlappande och kompletterande kompetenser inom företag kan skapa nya produktiva kombinationer och hur detta sker i samspel med företagens närmiljö. Detta är särskilt viktigt att förstå i samband med ekonomiska kriser - företagsnedläggningar eller stora nedskärningar av personalstyrkan - då det påverkar de regionala förutsättningarna för framtida sysselsättning och välfärd.

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framför allt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

Rikard Eriksson föddes 1979 i Luleå och växte upp i Boden. Efter doktorsexamen i kulturgeografi vid Umeå universitet 2009 blev han 2012 universitetslektor vid Institutionen för geografi. 2014 utnämndes han till docent och 2016 erhöll han en professur i ekonomisk geografi. Sedan 2020 är han biträdande prefekt vid Institutionen för geografi och forskningsledare vid Cerum. Han har tidigare tilldelats Regional Studies Association's "Early Career Award" och mottog 2016 Skytteanska samfundets pris till yngre forskare.

Lars Forsgren föddes 1950 i Vännäs. Han utbildade sig till läkare vid Uppsala universitet och Umeå universitet och tog examen 1978. Han blev specialist i neurologi 1984, disputerade 1990, blev docent 1991 och professor i neurologi vid Umeå universitet 1996. Lars Forsgren har varit ordförande för svenska och nordiska neurologföreningarna. Han har handlett sju doktorander och publicerat bokkapitel och cirka 200 vetenskapliga artiklar i bland annat Brain, Lancet, Lancet Neurology, Nature Genetics och PNAS. Fick Svenska Parkinsonförbundets hedersmedalj 2009.

LARS FORSGREN

Swedbanks och Sparbanksstiftelsen
Norrlands vetenskapliga pris till Amanda och Per-Algot
Mångbergs minne 2020

Viktig kunskap om vanliga neurologiska sjukdomar

Epilepsi drabbar var tjugofemte person under någon period i livet, medan Parkinsons sjukdom framför allt förekommer hos äldre. Lars Forsgrens forskning handlar främst om kartläggning av dessa sjukdomars förekomst och variation i svårighetsgrad och prognos. Forskningen baseras huvudsakligen på befolkningen i Västerbotten, men även på internationella samarbeten.

Kunskap om förekomst och prognos är viktig för planering av sjukvårdens insatser. Lars Forsgren har visat att svårighetsgraden och prognosen av epilepsi och Parkinsons sjukdom är mycket varierande. Faktorer viktiga för prognosen för Parkinsons sjukdom har identifierats tidigt i sjukdomsförloppet. Dessa innefattar bland annat specifika symtom och ämnen, biomarkörer, i cerebrospinalvätskan som omger hjärnan. Biomarkörer som förbättrar diagnostiken av Parkinsons sjukdom och Parkinsonliknande sjukdomar har också identifierats.

Lars Forsgren har även medverkat i epidemiologisk forskning om neurologiska sjukdomar i Etiopien, samt i studier av rörelsestörningarna ataxi och dystoni.

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att "priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna".

EMELIE HANE-WEIJMAN

Kungl. Skytteanska Samfundets pris till yngre forskare
vid Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet 2022

Arbetskraftsrörlighet och kompetens

Kunskapsmatchningen mellan utbud av och efterfrågan på arbeten är problem som Sverige och andra europeiska länder står inför. De geografiska skillnaderna mellan var jobben skapas och var de försvinner, samt bristen på kunskap om hur färdigheter och kompetenser kan överbryggas till nya yrken är problematisk. Emelie Hane-Weijman undersöker frågor som är relaterade till arbetskraftsrörlighet och kompetens, framförallt efter friställningar. Hon försöker förstå vilka kompetenser som behövs idag och kommer att behövas i framtiden. Forskningsresultaten kan bidra till ökad kunskap och förståelse kring hur olika grupper har lättare och svårare att anpassa sig till strukturomvandlingar. De kan tillhandahålla teoretiska ramverk och konkreta verktyg kring kompetensmatchning och en hållbar ekonomiregional utveckling, som underlättar för både friställda arbetare och regioner som kämpar med ekonomin.

Emelie Hane-Weijman brinner för en inkluderande arbetsmarknad, där vägen tillbaka till arbete för friställda arbetare ska planeras utifrån en vetenskapligt grundad strategi, som är hållbar för arbetaren och regionen.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Emelie Hane-Weijman föddes 1984 i Stockholm och växte upp i Brattsbacka, Nordmaling. Hon avlade magisterexamen i ekonomisk historia 2010 vid Lunds universitet och magisterexamen i geografi 2012 vid Umeå universitet. Hon avlade doktorsexamen inom geografi 2018 vid Umeå universitet. 2016 var hon gästforskare på UCLA, USA. Samma år startade hon ett internationellt nätverk för unga ekonomigeografer. Hon är associerad till Centrum för regionalvetenskap, CERUM.

Ann Hermansson föddes 1955 i Lund, där hon också växte upp. Hon avlade läkarexamen 1980 och tog specialistexamen och disputerade 1990 vid öronkliniken i Lund. Nu arbetar hon som ÖNH-specialist vid Skånes universitetssjukhus och är professor vid Lunds universitet. Hon är aktiv inom Europeiska föreningen för ÖNH-sjukdomar hos barn, är medredaktör i *International Journal of Pediatric ORL*, vetenskaplig sekreterare i Svensk Öronläkarförening samt medlem av styrelsen för Sjukhusläkarna i Sverige.

ANN HERMANSSON

Swedbanks och Sparbanksstiftelsen Norrlands vetenskapliga pris till Amanda och Per-Algot Mångbergs minne 2022

Behandling av öroninflammationer

Infektioner inom de övre luftvägarna kan vara allt från en "vanlig" snuva till livshotande infektioner som sprider sig till hjärnan och hela kroppen. Öroninflammation är den vanligaste bakterieinflammationen hos barn och ungefär tio procent blir så kallade "öronbarn". Vuxna kan också drabbas av allvarliga infektioner som kan leda till dövhet eller allvarliga livshotande sjukdomar. Ann Hermanssons forskning har varit inriktad på övre luftvägsinfektioner och särskilt öroninflammationer. En bättre förståelse av hur infektionerna uppkommer, hur de kan förhindras och hur de bör behandlas är viktig för att bruket av antibiotika ska kunna begränsas utan att öka risken för ökade besvär och farliga följsjukdomar. För att klara detta krävs också kunskap om hur diagnosen ställs på ett säkert sätt. På det sättet kan utvecklingen av resistens bland bakterierna hejdas utan att riskerna ökar.

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att "priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna".

CHARLOTTE HÄGER

IKSU idrottsvetenskapliga pris
till Jan Åmans minne 2021

Stimulerar till rörelseglädje och fysisk aktivitet

Många personer har fysiska problem med smärta, svaghet i muskler eller dålig koordination. Orsaker till det kan vara skada eller sjukdom som drabbar muskler och leder eller hjärnan och nervsystemet. Charlotte Häger studerar människans rörelseförmåga och hur olika rörelseåkommor ska utvärderas och behandlas. Målet är att förebygga skador och utveckla bättre mät- och behandlingsmetoder för rörelsekontroll. På sikt strävar hon efter att kunna individanpassa olika behandlingsinsatser. Forskningsresultaten ger underlag för vilken träning och behandling som är lämplig, både för idrottsskador men även för barn och vuxna som på grund av olika sjukdomar har rörelsehinder. Arbetet kan dessutom bidra till att minska smärta och stimulera rörelseglädje och därmed fysisk aktivitet.

Charlotte Häger och hennes kollegor har bland annat utvecklat tester för korsbandsskadade individer. Genom att undersöka olika faktorer som ökar risken att skada sig igen, kan testerna ge vägledning om när det går bra att återgå till idrott.

IKSU idrottsvetenskapliga pris till Jan Åmans minne delas ut till nationella forskare som på ett övertygande sätt bidrar till att öka kunskapen inom det idrottsvetenskapliga området. 2015 när IKSU firade 50 år instiftades priset av bland annat Jan Åman, som var mycket engagerad i föreningen. Sedermera slogs priset ihop med en fond som skapades vid Jan Åmans bortgång 2016.

Charlotte Häger föddes 1962 i Umeå. Hon erhöll sjukgymnastexamen med legitimation 1984 och disputerade vid Umeå universitet 1995 inom ämnet neurofysiologi. Hon gjorde postdok i USA 1998–1999, startade forskargrupp och labb 2000 och blev docent 2003. Med det följde flera forskningsvistelser i bland annat USA och Nya Zeeland. Hon utnämndes till professor 2009. Charlotte Häger är klinisk specialist på rörelsestörningar och har klinisk tjänst vid Rörelseorganens Centrum, Norrlands universitetssjukhus. Hon har fått priser både nationellt och internationellt.

Jenny Ingridsson föddes 1982 och växte upp utanför Örebro. Hon har bott i olika länder, bland annat i Argentina. Hon tog kandidatexamen i Latinamerikastudier 2010 vid Stockholms universitet följt av först magisterexamen 2010 och sedan doktorsexamen 2017 i etnologi vid Södertörns högskola. År 2018 kom hon till Umeå universitet som postdoktor och beviljades 2021 stöd från Riksbankens Jubileumsfond för att leda ett forskningsprojekt som utforskar svensk migration till Latinamerika i början av 1900-talet.

JENNY INGRIDSOTTER

Kungl. Skytteanska Samfundets pris inom humaniora 2021

Skildrar människans villkor och upplevelser av migration

Varför finns det orättvisor och rasism och hur drabbar de här företeelserna enskilda individer? Många frågor knutna till makt och plats blir aktuella när människor flyttar och byter sammanhang, till exempel genom migration.

Jenny Ingridsson studerar människors upplevelser av migration och hur politiska sammanhang påverkar de här intrycken. Särskilt har hon koncentrerat sig på europeisk invandring till Argentina. Hon utforskar på vilket sätt platser och sociala maktstrukturer påverkar människors liv. Dessutom tar hon reda på vad som skapar möjligheter och begränsningar i människors tillvaro. Jenny Ingridsson vill förstå hur nutida erfarenheter präglas av historiska maktförhållanden.

Forskningens resultat ger ökad kunskap om människors liv och villkor. Det kan ge större förståelse för individer och samhället i stort. Kunskapen kan också ge människor bättre möjligheter att orientera sig i livet, historien och framtiden.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

PER LINDQVIST

Margareta och Eric Modigs pris 2022

Att avbilda hjärtat och studera dess funktion vid hjärtsvikt

Per Lindqvists huvudinstrument är ekokardiografen - en apparat där man med ultraljudsteknik kan avbilda hjärtat och studera dess funktion. Han har starkt bidragit till utveckling av denna teknik, särskilt dess tillämpning vid hjärtförstoring, hjärtsvikt och oförklarlig andfåddhet. Han har varit drivande i utvecklingen av ekokardiografi för att optimera diagnostiken av hjärtsviktpatienter.

Per Lindqvists färdigheter har särskilt kommit till sin rätt i spårande och bedömning av hjärtamyloidos. En typ är "Skelleftesjukan" - en sjukdom som leder till skadlig inlagring av amyloid i många av kroppens organ inklusive hjärtat. Denna sjukdom har framgångsrikt utretts både kliniskt och cellbiologiskt/biokemiskt av forskare i Umeå och man har med utvecklad logistik avsevärt förkortat tiden för korrekt diagnos av amyloidos vilket givit Umeå en ledande position i Sverige när det gäller dessa utredningar.

Målet med Per Lindqvists forskning är att bidra till mer korrekt diagnos av olika typer av hjärtsvikt tidigare i sjukdomsförloppet, samt att behandlingseffekten av nya läkemedel kan följas upp på ett bra sätt.

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och hans hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset delas ut till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

Per Lindqvist föddes i Vännäs. Han erlade examen som laboratorieassistent/biomedicinsk analytiker 1987 och arbetade vid fysiologiska kliniken på Sundsvalls sjukhus 1987-1999. Efter studier vid Umeå universitet avlade han 2005 sin doktorsavhandling inom kardiologi. 2019 installerades han som professor i klinisk fysiologi vid Umeå universitet och är ämnesföreträdare vid enheten för klinisk fysiologi. Per Lindqvist var en av de första som disputerade inom sin yrkeskategori BMA/klinisk fysiologi i Sverige och den första som utnämndes till professor.

Gudrun Norstedt föddes 1965 i Örnsköldsvik. Hon avlade biologexamen 1991 och magisterexamen 1997, vid Umeå universitet. 2018 disputerade hon i skogshistoria vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Gudrun Norstedt började med historisk forskning som amatör och gav ut tre böcker på eget förlag. För detta fick hon 2011 pris av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur och 2014 Riksantikvarieämbetets förtjänstmedalj. 2019–2021 gjorde hon postdoktjänst vid Vårdduo, Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet.

GUDRUN NORSTEDT

Uppsala universitets Umeåfond 2021

Ökar förståelsen för samiska markrättigheter

Fram till för 250 år sedan dominerades lappmarkerna av samer som själva kunde avgöra hur mark och vatten skulle utnyttjas och fördelas, trots att de var underställda Sveriges krona. Den delen i Norrlands och Sveriges historia är viktig men fortfarande ganska okänd.

Gudrun Norstedt visar i sin forskning hur mark och vatten i lappmarkerna nyttjades, fördelades och förvaltades av samerna under 1600- och 1700-talen. Studierna baseras framför allt på historiska källor, men också på konkreta spår av hur landskapet brukats. Vi vet att samerna har levt och verkat överallt, men avtrycken är inte så påtagliga som spåren av senare tiders näringar och därför ofta svåra att upptäcka. Genom kunskap om hur landskapet nyttjats och vilka spår som fortfarande finns, kan forskningen bidra till att identifiera skogslandskapets kulturarv. Arbetet ger också en bättre förståelse av nutiden. Till exempel förståelsen för samiska markrättigheter och aktuella konflikter om resursanvändningen i lappmarkerna – konflikter som berör både samebyar, andra samer, staten och ett stort antal intressenter.

Uppsala universitets Umeåfonds stipendium ska gå till en yngre forskare vid Umeå universitet som bedriver framstående forskning inom området Övre Norrlands kultur och historia. Stipendiet delas ut vart tredje år och inrättades genom en donation från Uppsala universitet i samband med Umeå universitets 25-årsjubileum 1990.

MARIA RANSJÖ

Sven och Maud Thuréus pris 2021

Först ut att mäta kisel i käkbenet på människor

För att lyckas med tandimplantat eller förflyttning av tänder är en bra benmassa i käkarna nödvändig. Kisel, som exempelvis finns i ofiltrerat dricksvatten, spannmål, frukt och öl, är ett ämne som sannolikt har betydelse för den normala benbildningen.

Maria Ransjö och hennes forskargrupp har i experimentella studier visat att kisel i löslig form stimulerar benbildning och hämmar bennedbrytning. Nu analyserar de på vilket sätt kisel kan påverka olika bencellers aktivitet. Maria Ransjö med kollegor blir de första som mäter kiselnivåerna i käkbenet på människor för att studera sambandet med matvanor och utsöndring av kisel i urinen. Genom att erbjuda frivilliga försökspersoner kiseltillskott kan de beräkna hur tillskotten påverkar kiselnivåerna i benvävnaden. Åldersrelaterad benförlust är ett av de största hälsoproblemen i västvärlden – därför är Maria Ransjös forskning inom området betydelsefull. Kunskap från hennes studier kan också bidra till att utveckla implantat för att bilda ny benvävnad.

Maria Ransjö föddes 1954 i Uppsala. Hon avlade tandläkarexamen 1978 och disputerade 1988 inom ämnet oral cellbiologi vid Umeå universitet. Hon blev docent i oral cellbiologi vid Umeå Universitet 1992 och erhöll specialistkompetens inom ortodonti 1995. Maria Ransjö blev 2012 professor i ortodonti vid Sahlgrenska Akademin i Göteborg och är sedan 2018 även gästprofessor i ortodonti vid Umeå universitet. Sex gånger har hon fått utmärkelsen "Bästa föreläsare" av studenterna vid Tandläkarhögskolan.

Sven Thuréus, medicine och odontologie hedersdoktor, legitimerad läkare och legitimerad tandläkare, och hans hustru Maud donerade den 2 november 1987 medel till den odontologiska fakulteten vid Umeå universitet för bildandet av en fond benämnd Thuréus fond för odontologisk och stomatologisk forskning jämte plastikkirurgi. Fondens ändamål är att främja forskningen inom tändernas, käkarnas och munhålans område i vid bemärkelse.

Eva Samuelsson föddes 1953 i Stockholm. Hon avlade läkar-examen vid Karolinska Institutet 1978, blev specialist i allmän-medicin 1985 och avlade doktorsexamen 1997 vid Uppsala universitet. Blev lektor i allmän-medicin vid Umeå universitet 2001, docent 2006, professor i allmänmedicin 2017 och senior professor sedan 2021. Har arbetat som allmänläkare i Region Jämtland Härjedalen 1978–1980 där hon också varit drivande i arbetet med den regionaliserade läkarutbildningen. Är forskningsledare för Tåt.nu, har varit expert i SBU-utredningar om urininkontinens, är VD och ordförande i eContinence AB.

EVA SAMUELSSON

Nordeas och Umeå universitets innovationspris
för nyttiggörande 2021

Tät med mobilen – innovativ behandling vid inkontinens

Att läcka urin är ett folkhälsoproblem som kan påverka livskvaliteten avsevärt. Var fjärde kvinna och var åttonde man har urinläckage. Livsstilsförändringar, bäckenbottenträning och blåsträning kan hjälpa, men många söker inte hjälp. Eva Samuelsson har i forskningsprojektet Tåt.nu som startade vid Umeå universitet 2008 utvecklat digitala appar för prevention och behandling av urininkontinens.

Den första appen som utvecklades är ämnad för kvinnor med urinläckage i samband med hosta, hopp och ansträngning. Forskningen bakom den är avslutad och finansieras inte längre av forskningsanslag. Eva Samuelsson har tillsammans med forskare i projektet startat ett företag för att appen ska förbli tillgänglig globalt. Företaget får stöd via Uminova Innovation Inkubator. Den andra appen riktar sig till kvinnor med inkontinens i samband med trängningar. Eva Samuelsson och hennes forskargrupp har i studier visat att app-behandling av urininkontinens är effektiv, uppskattad, kostnadseffektiv och har effekt på längre sikt. En app som är riktad till män inför operation av prostata-cancer har också utvecklats och utvärderats.

Nordeas och Umeå universitets Innovationspris för nyttiggörande synliggör extra framstående insatser inom innovation, implementering samt kommersialisering av forskningsresultat. Priset vänder sig till samtliga vetenskapsområden vid Umeå universitet.

ANDREAS STENLING

Kungl. Skytteanska Samfundets pris
inom samhällsvetenskap 2020

Aktiviteter och beteenden för en bättre hälsa

Andreas Stenling studerar sambandet mellan fysisk aktivitet och hälsa över livsloppet. Forskningen förväntas bidra med kunskap om för vem och när under livsloppet sambandet mellan fysisk aktivitet och hälsa är starkare eller svagare. Denna kunskap kan användas för utformning av hälsofrämjande insatser med hjälp av fysisk aktivitet.

Han studerar också ledarskap i arbetsliv och idrott. Forskningen syftar till att förstå faktorer som påverkar ledares beteenden samt hur olika ledarbeteenden påverkar följarnas motivation och hälsa. Förhoppningen är att bidra med kunskap som kan öka effekten av ledarträning; dels gällande faktorer som bidrar till att ledare tar till sig och använder nya kunskaper och färdigheter men också effekter på följarnas motivation och hälsa.

Ett annat område är motivationsprocesser. Forskningen fokuserar exempelvis på kopplingen mellan olika typer av motivation och hälso-beteenden samt betydelsen av motivationsfaktorer i pensionsprocessen.

Andreas Stenling föddes 1982 i Umeå. Han disputerade vid Umeå universitet 2016, var postdoktor vid University of Otago, Nya Zeeland, 2017–2019 och blev docent i psykologi 2020. I dag är han verksam vid Institutionen för psykologi samt gästforskare vid Universitetet i Agder, Norge. Han erhöll 2018 Svenska nationalkommittén för psykologis vetenskapliga pris och 2019 SCIF:s forskningspris i idrottsvetenskap.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Naser Tavajohi föddes 1985 i norra Iran där han växte upp och tog sin kandidat- och master-examen i kemiteknik 2011. Han fick World Class University-programmets stipendium och tog filosofie doktorsexamen i kemiteknik vid University of Calabria, Italien, samt filosofie doktorsexamen i energiteknik från Hanyang University, Sydkorea 2015. Han gjorde två postdok under 2015–2018 vid Tianjin University och Nanjing Tech University. 2018 började Naser Tavajohi som biträdande professor vid Teknisk kemi vid Umeå universitet.

NASER TAVAJOHI

Kungl. Skytteanska Samfundets pris
inom teknik/naturvetenskap 2021

Minskar utsläpp med membranseparation

Separation och rening av kemiska strömmar spelar en viktig roll i kemiska industrier. Några av separationerna är mycket energikrävande. Reningen av propen och eten står exempelvis för 0,3 % av den globala energiförbrukningen och erkänns som en av de sju kemiska separationerna för att förändra världen.

Membranseparation är en framåtblickande teknik för utmanande molekylära separationer. Ett av huvudmålen i Naser Tavajohis labb är att ta fram en avancerad membranseparering, som kan ersätta stora, dyra, energikrävande, förorenande system med ett högeffektivt, grönt, mycket säkert, automatiserat kompakt system.

Forskningen kan bidra till att minska föroreningar och utsläpp, men också öppna vägen för nya resurser. Flera industrier kommer att ha nytta av Naser Tavajohi och hans kollegors arbete, till exempel bioindustrin, kol- och stålindustrin samt livsmedel- och läkemedelsindustrin.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

KARIN WADELL

Margareta och Eric modigs pris 2020

E-hälsoverktyg vid behandling av personer med KOL

Personer med KOL, kroniskt obstruktiv lungsjukdom, drabbas ofta av andfåddhet och hosta, men även andra organ och system i kroppen påverkas negativt. Därför är det viktigt att ta hänsyn till hela människan vid behandling av KOL. Sänkt fysisk förmåga, aktivitetsnivå, muskelfunktion och livskvalitet är vanligt och många har även andra sjukdomar. Det finns stark evidens, där studier från Karin Wadells grupp bidragit, för att lungrehabilitering med fysisk aktivitet och träning som huvudkomponent, men där många professioner deltar - är kostnadseffektivt. Behandlingen ökar den fysiska förmågan, förbättrar livskvaliteten och minskar andnöd och sjukvårdskonsumtion.

Karin Wadell och hennes grupp har visat att endast en mycket liten andel av personer med KOL får ta del av lungrehabilitering, evidensen till trots. Forskargruppen har, i ett antal projekt, tagit fram och utvärderat olika e-hälsoverktyg som visat sig vara effektiva och ökat tillgången till evidensbaserade egenvårdsstrategier. Studier pågår för att ytterligare förbättra och individanpassa verktygen.

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och hans hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset delas ut till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

Karin Wadell föddes 1973 i Stockholm. Hon tog examen som sjukgymnast i Uppsala 1995, och disputerade 2004 vid Umeå universitet med en avhandling om fysisk träning vid KOL. 2006–2007 var hon på postdok-vistelse vid Queen's University, Kanada. 2007 blev hon docent vid Umeå universitet, och har sedan 2013 en professorstjänst med förenad anställning vid Lung- och allergisektionen, Medicincentrum, Nus. Hon har nationella uppdrag för Socialstyrelsen och SKR och internationella uppdrag inom World Physiotherapy.

Olivia Wesula Lwande föddes 1986 i Kakamega county, Mumias, Kenya. Hon avlade masterexamen i medicinsk virologi 2009 vid Jomo Kenyatta University of Agriculture and Technology, Kenya, och doktorsexamen i medicinsk virologi 2014 vid Institute of Tropical Medicine and Infectious Diseases, University of Pretoria, Sydafrika. 2014–2016 var hon postdoktor vid International Centre of Insect Physiology and Ecology (icipe), Kenya, och Food Agriculture Organisation i Somaliland. Från 2017 var hon postdoktor vid Umeå universitet, från 2019 docent och hon har nu en egen forskargrupp.

OLIVIA WESULA LWANDE

Kungl. Skytteanska Samfundets pris till yngre forskare
vid Medicinska fakulteten vid Umeå universitet 2022

Myggburna virus

Virus som infekterar människor och djur via myggor orsakar sjukdomar. Med klimatförändringar och globala transporter kan sjukdomarna spridas globalt. Dessa virus är associerade med specifika myggarter och olika djurvårdar och fågelvårdar. Överföringen av virus beror på hur effektiv överföringen mellan dessa vårdar är. Olivia Wesula Lwandes forskning syftar till att förstå vilka myggarter och vårdar som är inblandade i denna överföring, samt vad som bestämmer överföringens effektivitet. Hon studerar hur olika myggburna virus kan infektera olika vävnader i myggan och hur bra viruset är på att överföras från myggan till en mottaglig vård. Hon undersöker också hur virus upprätthålls i naturen genom de olika värddjuren, till exempel fåglar, människor och boskap. Att uppskatta risken för invasion, etablering och spridning av myggburna sjukdomar är viktigt för samhällsplaneringen. Det är också viktigt att beakta effekterna av klimatförändringar och risken för ökade översvämningar. Resultaten av Olivia Wesula Lwandes forskning kan leda till metoder för att bekämpa myggburna virusinfektioner samt spridning av dessa.

Kungl. Skytteanska Samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

ANNA ÖVERBY WERNSTEDT

Eric K. Fernströms pris 2021

Kampen mot TBE

Fästingviruset TBE är en mycket svår sjukdom som kännetecknas av inflammation av hjärnan. I dagsläget finns ingen behandling mot viruset och det är mycket som är okänt om hur TBE påverkar hjärnan, både vid akut infektion men också efter att viruset försvunnit. Anna Överby Wernstedts fokuserar i sin forskning på att förstå hur TBE-viruset tar sig in i hjärnan och orsakar inflammation. Hon intresserar sig också för hur kroppens eget försvar motverkar och förhindrar spridning av virus i hjärnan. Många som insjuknar blir aldrig helt återställda. Resultaten från Anna Överby Wernstedts studier ger kunskaper som är viktiga för att i framtiden kunna utveckla behandling mot virussjukdomar som TBE.

Anna Överby Wernstedt

föddes 1978 i Älvsbyn, där hon också växte upp. Hon avlade civilingenjörsexamen i teknisk biologi 2003 vid Umeå universitet och disputerade 2007 vid Karolinska Institutet inom virologi. 2007–2010 var hon postdoktor vid Medicinska universitetet i Freiburg, i Tyskland. 2011 blev hon gruppleddare vid Laboratoriet för Molekylär Infektionsmedicin (MIMS), återvände till Umeå universitet och startade sin forskargrupp. 2014 blev hon docent i virologi. Sedan januari 2022 är hon biträdande föreståndare för MIMS. Hon har tilldelats ett flertal priser.

Skeppsredare Eric K. Fernströms stiftelse för främjande av vetenskaplig medicinsk forskning instiftades år 1978. Dels utdelas Eric K. Fernströms stora nordiska pris, dels Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare. Det sistnämnda priset utdelas varje år till pristagare från var och en av de sex medicinska fakulteterna i landet.

**FÖRTJÄNSTMEDALJÖRER
VID UMEÅ UNIVERSITET**

Kjell Asplund föddes 1943 i Umeå och bor i Stockholm. Han blev medicine doktor 1972 i histologi vid Uppsala universitet, tillträdde 1994 en professor i medicin i vid Umeå universitet och verkat som överläkare vid Norrlands universitetssjukhus. Kjell Asplund var 2004–2008 generaldirektör för Socialstyrelsen, där han 2003–2004 var överdirektör. Under åren 2012–2019 ordförande för Statens medicinsk-etiska råd (Smer). Kjell Asplund är styrelse-ordförande vid Socialstyrelsen, vice ordförande i Cancerfondens styrelse och vetenskaplig sekreterare i Överklagande-nämnden för etikprövning.

KJELL ASPLUND

Umeå universitets förtjänstmedalj

Betydande gärning för svensk sjukvård och medicinsk vetenskap

Kjell Asplund gärning för Umeå universitet, för sjukvården i Sverige är oerhört omfattande och betydelsefull till såväl bredd som djup. Efter läkarutbildning, avhandling och docentur i histologi i Uppsala kom Kjell Asplund till Umeå i mitten av 70-talet och blev internmedicinare. Han var en drivande vetenskaplig ledare med starka internationella genomslag inom en rad olika områden, särskilt inom strokeområdet. Som professor i medicin sedan 1994 var han dessutom prefekt och vicedekan. Hans engagemang för sjukvården och i olika samhällsfrågor med ett vetenskapligt förhållningssätt ledde till att hans tjänster efterfrågades från många håll. För att nämna några var Kjell Asplund generaldirektör för Socialstyrelsen, ordförande för Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Statens medicinsk-etiska råd (Smer). Kjell Asplund har därutöver haft en rad nationella uppdrag som rådgivare, utredare för regering och riksdag, olika departement och myndigheter samt ett stort antal internationella uppdrag.

Under åren 2007–2016 var han ledamot i Umeå universitetsstyrelse och är för närvarande bland annat ordförande i styrelsen för Socialstyrelsen. Under hela denna tid av krävande offentliga uppdrag har han fortsatt sina vetenskapliga aktiviteter vid Umeå universitet som föreläsare, mentor, handledare för doktorander och nya vetenskapliga projekt, lärare och författare.

Umeå universitets förtjänstmedalj delas sedan 2010 ut vart tredje år och mottagaren kan vara såväl anställd vid universitetet som extern, respektive vara i aktiv förvärvsålder eller pensionerad/emeriterad.

ÅSA BERGENHEIM

Umeå universitets förtjänstmedalj

Ökat studentinflytande och utveckling av universitetet

Som i grunden skollärare lade Åsa Bergenheim tidigt ner ett stort arbete på pedagogisk utveckling inom både grundutbildning och forskarutbildning vid universitetet. Med tiden blev hon alltmer engagerad i högskolepedagogiska frågor i ett större universitetsperspektiv och tog på sig uppdrag inom den verksamhet som tidigare hette UPC och numera Enheten för universitetspedagogik och lärandestöd (UPL). Vid enheten byggde hon upp och ledde i många år den så kallade doktorandhandledarkursen, som senare blev obligatorisk för blivande handledare. Hon var inte bara en engagerad organisatör utan utgav samtidigt flera böcker i ämnet, som använts över hela landet.

Parallellt med sitt värv inom idéhistoria var Åsa Bergenheim aktiv inom universitetets genusvetenskap. Såväl inom forskning som utbildning. Hon undervisade regelbundet på kurser i makt och kön och har tillsammans med kollegan Lena Eskilsson utgivit betydelsefull kurslitteratur inom området.

Som prorektor bidrog Åsa Bergenheim förtjänstfullt till att utveckla universitetet i fråga om att stärka grundutbildningen och pedagogikens betydelse. Åsa Bergenheim hade i detta arbete ett nära samarbete med universitetets studentkårer och stärkte och utvecklade därigenom studentinflytandet och Umeå universitetets samarbete med studenterna till stort gagn för båda parter.

Umeå universitets förtjänstmedalj delas sedan 2010 ut vart tredje år och mottagaren kan vara såväl anställd vid universitetet som extern, respektive vara i aktiv förvärvsålder eller pensionerad/emeriterad.

Åsa Bergenheim föddes 1954 och bor i Umeå. Hon blev filosofie doktor i idéhistoria vid Umeå universitet 1994, professor i pedagogiskt arbete 2003 samt professor i idéhistoria 2005. Under åren 2005–2010 var hon prorektor vid Umeå universitet och mellan 2011–2017 rektor vid Karlstad universitet.

Lars-Erik Edlund föddes 1953 och bor i Holmsund. Han blev filosofie doktor i nordiska språk vid Umeå universitet 1985, docent 1989 och är professor i nordiska språk sedan 1995. Under åren 1999–2005 var han dekan för Humanistisk fakultet.

LARS-ERIK EDLUND

Umeå universitets förtjänstmedalj

Enastående folkbildning och spridning av humanistisk forskning

Lars-Erik Edlunds huvudsakliga forskningsområden är nordisk namnforskning, dialektologi och språkhistoria. Hans forskning har bidragit starkt till att utveckla och etablera Humanistiska fakultetens forskning om Norrland, omtalad som ”nordliga studier” eller ”det nordliga rummet”.

Lars-Erik Edlund har med stort engagemang bidragit till folkbildning genom hundratals föredrag för allmänhet, föreningar, studieförbund samt olika nationella och nordiska sammanslutningar. Föredragen har handlat om ortnamn, personnamn, öknamn, dialekter, sociolekter, äldre svenska, modern språkförändring m m. Till detta kommer ett stort antal TV- och radioframträdanden.

Lars-Erik Edlund har synliggjort Umeå universitet genom en stor mängd vetenskapliga uppdrag, bl a som ledamot av regeringens forskningsberedning 1992–94, Kungliga Vitterhets Historie, Kungliga Skytteanska samfundet, Svensk-Österbottniska Samfundet, Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab och Agder Vitenskapsakademi, Svenska språknämnden och Forskningsnämnden för modern svenska. Han har fått priser från flera vetenskapliga sammanslutningar såsom Svenska Akademien och Vitterhetsakademien. År 1979 grundade han, tillsammans med en kollega, Johan Nordlander-sällskapet som har till uppgift att föra ut humanistisk forskning till en större allmänhet. Sällskapet kallas ibland ”Norrlands folkliga akademi”.

Umeå universitets förtjänstmedalj delas sedan 2010 ut vart tredje år och mottagaren kan vara såväl anställd vid universitetet som extern, respektive vara i aktiv förvärvsålder eller pensionerad/emeriterad.

ANNE HUSEBEKK

Umeå universitets förtjänstmedalj

Framgångsrikt samarbete med ett arktisk fokus

Anne Husebekk har som rektor för UIT Norges arktiske universitet med stor personlig insats och generositet verkat framgångsrikt för att stärka samarbetet mellan Umeå universitet och UIT Norges arktiske universitet som alliansuniversitet.

Umeå och Tromsø delar liknande betingelser bland annat i fråga om klimat, geografi, naturresurser och nordliga urfolk. Detta har lett till att båda lärosäten är framstående inom forskning och utbildning inom en rad ämnesområden med koppling till arktiska området och fokus för samarbetet har därför legat på detta område. Anne Husebekk har förtjänstfullt utvecklat samarbetet och därmed stärkt forskning, utbildning och samverkan vid de båda universiteten.

Med denna insats har hon också skapat förutsättningar för ett utvidgat samarbete inom ramen för The Arctic Five, partnerskapet mellan UIT, Luleå Tekniska Universitet, Lapplands universitet, Oulu universitet och Umeå universitet. Anne Husebekk har välkomnat Umeå universitet i detta sammanhang och varit en drivande kraft bakom etableringen av detta samarbete innebärande bland annat gemensamma ställningstagande i relation till EU och vetenskapliga samarbeten inom ett stort antal områden (Arctic Five Chairs). Insatser som stärker den nordliga regionen och verkar för ett mer hållbart Arktis.

Umeå universitets förtjänstmedalj delas sedan 2010 ut vart tredje år och mottagaren kan vara såväl anställd vid universitetet som extern, respektive vara i aktiv förvärvsålder eller pensionerad/emeriterad.

Anne Husebekk föddes 1955 och bor i Tromsø. Hon blev 1989 professor i medicin med inriktning på immunologi och transfusionsmedicin vid UiT Norges arktiska universitet. Anne Husebekk var rektor för UIT Norges arktiska universitet 2013-2021 och sitter i Arcums (Arktiskt Centrum vid Umeå universitet) styrgrupp sedan 2021.

Publikationen kan beställas från Kommunikationsenheten,
Umeå universitet. Du kan också beställa den i alternativa format.
Dokumentet (i PDF-format) finns att ladda ner från Umeå universitets
webbplats www.umu.se/akademiska-hogtider/hogtidsskrifter-och-filmer
Postadress: 901 87 Umeå. E-post: arshogtid@umu.se
Telefon: 090-786 50 00

Sammanställd av Kommunikationsenheten,
Umeå universitet, september 2022.
Produktion: Kommunikationsenheten, Inhousebyrå,
Umeå universitet, september 2022/22132.
Foto: Mattias Pettersson, Hans Karlsson,
Simon Öhman Jönsson, Alekzandra Granath,
Lizette Gunnesson, Umeå universitet.
Susan R Symonds (s. 10),
Gavin Blue Photography (s. 11), SVT (s. 12),
Kennet Ruona (s. 138), Joachim Lechte (s. 143),
Anna Molander (s. 152),
Norges arktiske universitet (s. 155)
Tryck: Cityprint i Norr AB, Umeå, 2022.
ISSN 0280-6711

UMEÅ UNIVERSITET